

Cena 40 Kč

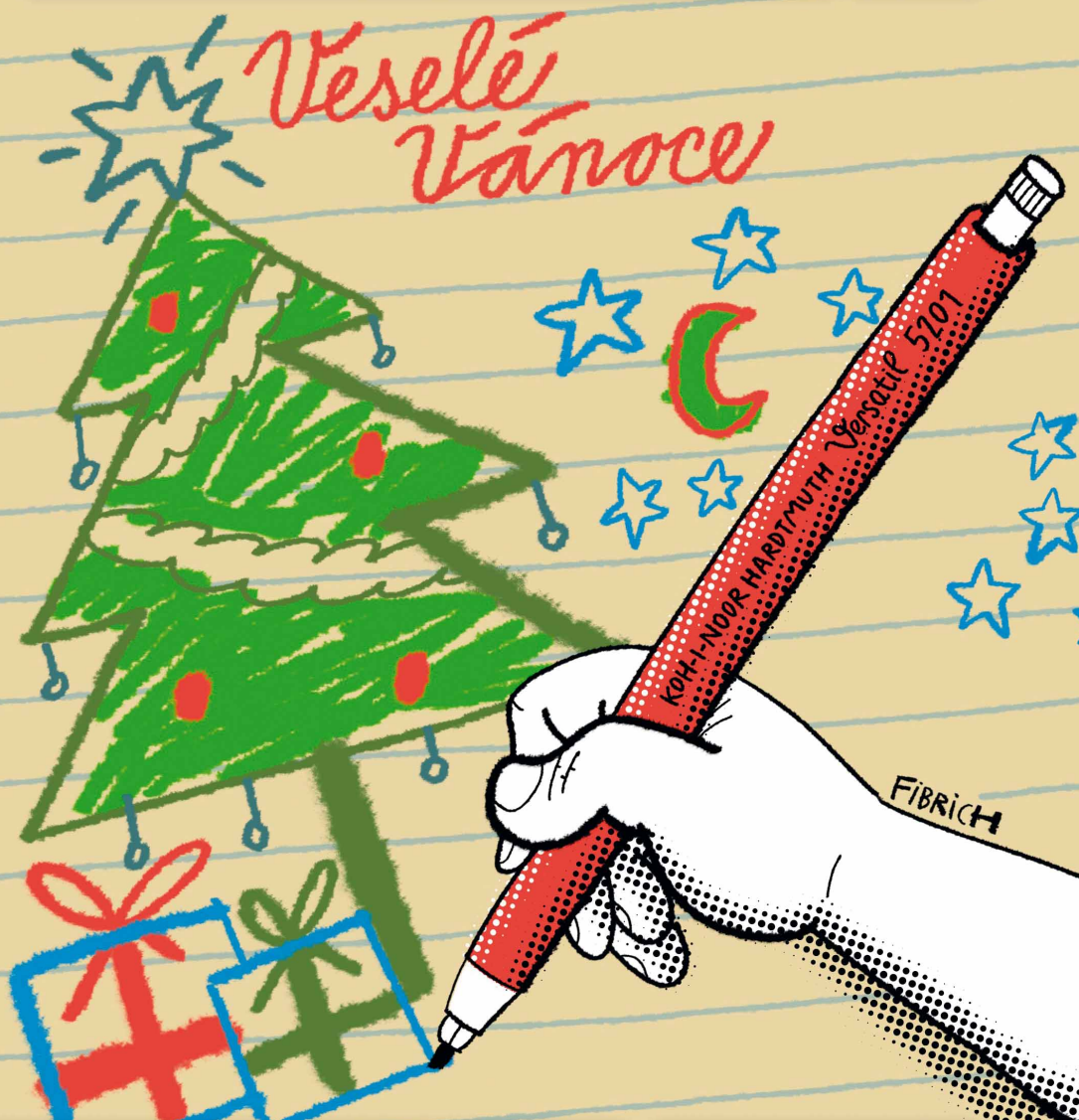
čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

12

2017

ročník 69

HUDEBNÍ KNIHOVNICTVÍ

Veřejné hudební knihovny
IAML – historie, 66. kongres
v Rize, česká skupina

ROZHOVOR

s Evou Svobodovou,
ředitelkou Studijní
a vědecké knihovny
v Hradci Králové (1. část)

Otevřený software:

Implementace
Příručka pro zřízení
tvůrčí dílny
Podpora rozvoje knihoven
na jihu Moravy

Celostátní hudební seminář ve Zlíně

s. 429–430

← Exkurze v hudebním archivu kroměřížského zámku

Foto: Zoja Seyčková

Veřejné hudební knihovny

s. 423–424

↓ Skladiště „univerzálního hudebního fondu s desítkami tisíc not“ v budově Ústřední knihovny MKP

Foto: Jana Maděrová

Komiksoví superhrdinové

s. 447–449

↓ Po komiksově dílně v Základní škole Třebořov

Foto: archiv J. W. Procházka a K. Smolíková

← Bez rekvizit se prezentace komiksu neobejde – z komiksově dílně na Festivalu dětských knih, časopisů a her v JVK v Českých Budějovicích (červen 2017)

↓ Autoři komiksů věnují vytvoření hlavního hrdiny velkou pozornost

Foto: Klára Smolíková

Téma – Hudební knihovnictví

423 **Veřejné hudební knihovny** | Jana Navrátilová

425 **IAML – důležitá platforma mezinárodní spolupráce hudebních knihoven** | Julius Hülek

427 **Riga – 66. mezinárodní kongres IAML 2017** | Blanka Ellederová

429 **Celostátní hudební seminář ve Zlíně** | Zoja Seyčková

Rozhovor s Mgr. Evou Svobodovou, ředitelkou Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové (1. část)

431 **Nepřetržitý sled změn aneb Byl tam i Fantomas** | Jiřina Kádnerová

434 **Automatizace knihoven Otevřený software mýtů zbavený. Díl druhý: Implementace** | Michal Denár

Neušlo nám

437 **Za Příběhem knihy** | Miroslava Šudomová

454 **Den pro dětskou knihu 2017** | –JaC–

438 **Události Setkání na zámku** | Daniela Wimmerová

440 **Rejstřík Čtenář 2017. Ročník 69**

Komiksově procházky Smolíkové a Procházky 4

447 **Komiksoví superhrdinové** | Jiří W. Procházka a Klára Smolíková

Inspirace

450 **Podpora rozvoje obecních knihoven v Jihozápadním území** | Monika Kratochvílová

458 **Knižní kartičky** | Klára Houšková

452 **Dětské čtenářství Pohádkové čtení o knihovnách: O popletených pohádkách** | Lenka Šimková

Recenze

455 **Tři pohledy na 120 let** | Jaromír Kubíček

456 **Jak zřídít v knihovně tvůrčí prostor** | Linda Jansová

459 **Osobnosti knižní kultury Vzpomínka na PhDr. Marii Nádvořnickou, CSc. (1944–2017)** | Kateřina Adamová, Xenie Machátová

460 **Literární výročí Leden 2018** | Milan Valden

461 **Ze světa** | Roman Giebisch

462 **Ze zahraničí Obrázky z eurometropole Štrasburku** | Jan Sekal

464 **Novinky knihovnické literatury** | Monika Hrušková

ELEKTRONICKÁ VERZE A ARCHIV ČTENÁŘE — <http://ctenar.svkk1.cz>

CONTENTS

Topic – Music librarianship

423 **Public music libraries** | Jana Navrátilová

425 **IAML – an important platform for international music library collaboration** | Julius Hülek

427 **Riga – 66th IAML International Congress 2017** | Blanka Ellederová

429 **Nationwide music seminar in Zlín** | Zoja Seyčková

431 **Interview with Eva Svobodová, Director of the Study and Research Library in Hradec Králové (Part One). A continuous sequence of changes; or, Fantomas was there too** | Jiřina Kádnerová

434 **Automation of libraries Open software without the myths. Part Two: Implementation** | Michal Denár

437 **In search of The Story of the Book** | Miroslava Šudomová

454 **Children's book day 2017** | –JaC–

438 **Events Chateau meeting** | Daniela Wimmerová

440 **Index Čtenář 2017. Year 69**

Smolíková's and Procházka's strolls among comics 4

447 **Comics superheroes** | Jiří W. Procházka and Klára Smolíková

Inspiration

450 **Support for the development of municipal libraries in the Southern Moravian Region** | Monika Kratochvílová

458 **Book index cards** | Klára Houšková

452 **Children's reading Fairy-tale reading about libraries: On muddled fairy tales** | Lenka Šimková

Reviews

455 **Three views of 120 years** | Jaromír Kubíček

456 **How to establish a creative space in a library** | Linda Jansová

459 **Figures in book culture In memory of Marie Nádvořnická (1944–2017)** | Kateřina Adamová, Xenie Machátová

460 **Literary anniversaries January 2018** | Milan Valden

461 **From the world** | Roman Giebisch

462 **From abroad Pictures from the Strasbourg Eurometropolis** | Jan Sekal

464 **Latest library literature** | Monika Hrušková

INHALT

Thema – Musikbibliothekswesen

423 **Öffentliche Musikbibliotheken** | Jana Navrátilová

425 **IAML – eine wichtige Plattform der internationalen Mitarbeit der Musikbibliotheken** | Julius Hülek

427 **Riga – der 66. internationale Kongress IAML 2017** | Blanka Ellederová

429 **Das nationale Musikseminar in Zlín** | Zoja Seyčková

431 **Ein Gespräch mit Mgr. Eva Svobodová, der Direktorin der Studien und Wissenschaftlichen Bibliothek in Hradec Králové (1. Teil) Die ununterbrochene Veränderungsfolge oder Auch Fantomas war dort** | Jiřina Kádnerová

434 **Bibliothekautomatisierung Eine öffentliche Software, die von Mythen befreit wurde. Der zweite Teil: die Implementierung** | Michal Denár

Was ist uns nicht entgangen

437 **Nach der Buchgeschichte gehen** | Miroslava Šudomová

454 **Ein Tag für Kinderbücher 2017** | –JaC–

438 **Ereignisse Ein Treffen im Schloss** | Daniela Wimmerová

440 **Register Čtenář 2017. Jahrgang 69**

Smolíková's and Procházka's Comics Spaziergänge 4

447 **Comics-Superhelden** | Jiří W. Procházka and Klára Smolíková

Inspiration

450 **Aufschwungsunterstützung der Stadtbibliotheken in dem Südböhmen Kreis** | Monika Kratochvílová

458 **Buchkärtchen** | Klára Houšková

452 **Kinderleserschaft Märchenlesen über Bibliotheken: Über verworrene Märchen** | Lenka Šimková

Rezension

455 **Drei Ansichten über 120 Jahre** | Jaromír Kubíček

456 **Wie soll man einen schöpferischen Raum in der Bibliothek errichten** | Linda Jansová

459 **Persönlichkeiten der Buchkultur Das Andenken an PhDr. Marie Nádvořnická, CSc. (1944–2017)** | Kateřina Adamová, Xenie Machátová

460 **Literarische Jahrestage Januar 2018** | Milan Valden

461 **Aus der Welt** | Roman Giebisch

462 **Aus dem Ausland Bilde aus der europäischen Metropole Strasbourg** | Jan Sekal

464 **Neuerscheinungen der Bibliothekarischen Literatur** | Monika Hrušková

Bilancování

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, vybočím ze zvyklostí dané rubriky a tentokrát jí věnuji bilancování. Samozřejmě vždy závisí na úhlu pohledu a vybraném časovém úseku. Začnu přízemněji – posledním ročníkem časopisu. Zhruba před rokem jsem na tomto místě uveřejnil svůj první editorial. S předsevzetími, na co navázat, co zlepšit, zatraktivnit a učinit pro čtenáře tohoto periodika zajímavým. Snad se i leccos z toho podařilo uvést v život, o čemž svědčí nárůst počtu předplatitelů a zvyšující se zájem ze strany odborných knihoven. Vždy při odevzdávání nového čísla do tiskárny i krátce před tím při jeho prezentaci redakční radě jsem přesvědčený, že odevzdávám to nejlepší, nejužitečnější a nejzajímavější pro knihovnickou obec z celé ČR. Obvykle na to hned zapomenu při přípravě dalšího čísla, které musí být ještě lepší... Na tomto místě rovněž přiznávám, že jsem už částečně duchem o zhruba dva měsíce vpředu, protože definitivní zalomení textů, dohlédávání fotografií jsou spíše „technikálie“ a věci minulosti, se kterými jsem si nejvíce lámal hlavu před několika týdny. Také přiznávám, že v současnosti má mysl občas zabloudit i do roku 2019, kdy si zase budeme připomínat 100. výročí přijetí prvního knihovnického zákona, který dodnes pozitivně ovlivňuje počet existujících knihoven u nás a jejich nepřehlédnutelný přínos k podpoře čtení a čtenářství a kulturnosti vůbec napříč všemi generacemi.

Na bilancování s větším dosahem – na prahu 70. ročníku *Čtenáře* – mám sice osobně pramalou zásluhu, ale beru zase jako čest být při tom, tuto okolnost prezentovat veřejnosti a podílet se na přípravě čísel jubilejního roku. Jistě mluvím i za kolegyni z redakce, členy redakční rady a všechny, kdo se zasloužili a zaslouží o výslednou podobu jednotlivých čísel. Mezi periodiky v kulturní sféře a knižní kultuře zvlášť, pokud vím, mnoho podobných titulů s tak dlouhou tradicí neexistuje. *Zlatý máj* zaměřený na dětskou literaturu se dočkal téměř 50 ročníků, ale pak zmizel definitivně v archívech, protože jeho resuscitace se nezdařila. Vzpomínám si však na drama z 90. let, kdy i *Čtenář* zápolil o svou existenci.

Od bilancujících úvah vás samozřejmě všechny zvu k četbě tohoto čísla, protože doufám, že bude pro čtenáře opět zajímavé. Mělo by být zase tím na měsíc nejlepším!

JAROSLAV CÍSAŘ

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Císař
Redaktorka: PhDr. Pavla Vlčková
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková
Ilustrace na obálce: Lukáš Fibrich

Sídlo redakce (příjem inzercí a objednávek na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641,
272 01 Kladno
tel.: 312 813 154 (Jaroslav Císař)
tel.: 312 813 138 (Pavla Vlčková)
e-mail: ctenar@svkkl.cz
e-mail: ctenar.vlkova@svkkl.cz

Redakční rada: Ing. Jiří Mika (předseda),
Mgr. Svatomíra Fojtová, Miloslav Linc,
Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter,
PhDr. Klára Rösslerová, Ph.D., PhDr. Renáta Salátová,
PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: SERIFA, spol. s r. o., Jinonická 80, 150 00 Praha 5

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje A.L.L. production, s. r. o.,
Ve Žlíbku 1800/77, Hala 7A, 193 00 Praha 9 –
Horní Počernice, tel.: 234 092 811 (sekretariát),
e-mail: info@predplatne.cz
Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. –
drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.;
SUWECO CZ s. r. o.

Podávání novinových zásilek povoleno
Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994
ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno
Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem
dne 21. 1. 1998, j. zn. P-327/98
Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč
(dvojičíslo 60 Kč)

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana,
L. K. Permanent spol. s r. o., pošt. schránka 4,
834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203,
fax: 00421-02 49 111 209,
e-mail: herslova@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 1,99 €, roční předplatné 22,56 €
(dvojičíslo 2,66 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo
zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 11. 12. 2017.
Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Veřejné hudební knihovny

Téma zaměřené na fungování hudebních knihoven ve veřejném prostoru ČR bych ráda vedla směrem, který považují za aktuální a jehož základní aspekty mají nepochybně globální charakter. Co se vlastně dnes očekává od hudebního knihovníka? Má být schopen reprezentovat před veřejností znalosti a informace napříč hudebními žánry, být užitečný všem zájemcům o hudbu, odpovídat na všechny typy dotazů a uspokojovat požadavky směřující k různým druhům hudebních materiálů?

→ Rok po vzniku Československa vešlo v platnost prováděcí nařízení k zákonu o veřejných obecních knihovnách, jenž ukládal všem obcím s více než 10 000 obyvateli povinnost zřídit v obecních knihovnách hudební oddělení s nabídkou hudebnin a knih o hudbě. Hudební oddělení se tedy zakládala v době, kdy hudba žila naplno, ačkoli její nahrávky ještě k dispozici nebyly.

→ Až příliš často a v neprospěch oboru i samotných služeb se bagatelizuje nutnost speciálního vzdělání hudebních knihovníků.

Hudební oddělení MPK

Foto: Jana Mauderová

HUDEBNÍ KNIHOVNÍK

Profesi hudebního knihovníka i v současnosti neustále provází řada specifických aktivit a speciálních dovedností týkajících se jak akvizice a zpracování hudebních fondů, tak i jejich zpřístupňování a propagace mezi uživateli. Tempo změn i jejich rozsah vyžadují i některé nové přístupy ke sdílení informací a artefaktů a rovněž jejich bezpečné právní zakotvení, neboť již několik desetiletí žijeme v propojeném a technologiemi přímo nabitým prostředí. Od hudebního knihovníka se navíc očekává i řada technických dovedností při obsluze reprodukcí zařízení a různých digitálních „udělatek“.

Specializace je opravdu nutná. Také proto, že světová hudební produkce je obrovská a vnímání hudby nemá prakticky žádné znalostní bariéry. Je typickým **uměním pro uši**: samozřejmě, jak jinak vnímat hudbu než jejím poslechem. A české a moravské hudební knihovny se v tomto ohledu snaží držet krok s dobou. Sledují produkci světových hudebních vydavatelů (nejen CD, ale ani LP dosud nevyměřely, což dokládá mj. globální úspěch Gramofonových závodů v Loděnicích u Berouna, v současnosti největšího výrobce vinylových gramofonových desek „na klíč“ na světě, jenž lisuje novinky např. The Rolling Stones, U2 nebo Lady Gaga), vyhledávají a testují pro své uživatele stále košatější hudební databáze, dokonce vytvářejí konsorcia pro jejich cenově co možná nejvýhodnější nákup, zajímají se o podmínky licenčních smluv, které by uživatelům poskytly přístup k zajímavým hudebním projektům, digitalizují vlastní zvukové sbírky, které

s odstupem času nabývají na kvalitě komfortem své dosažitelnosti, když naše domácí diskotéky podlely zubu času, nedostatku místa či energie pro jejich uchovávání. Zřejmě se shodneme, že taková činnost knihovnám přísluší a řada našich současných uživatelů ji oceňuje.

VZNIK A ÚSKALÍ EXISTENCE HUDEBNÍCH ODDĚLENÍ

Zůstat pouze u poslechu hudby však nelze. Připomeňme si, že rok po vzniku Československa vešlo v platnost prováděcí nařízení k zákonu o veřejných obecních knihovnách, jenž ukládal všem obcím s více než 10 000 obyvateli povinnost zřídit v obecních knihovnách hudební oddělení s nabídkou hudebnin a knih o hudbě. Hudební oddělení se tedy zakládala v době, kdy hudba žila naplno, ačkoli její nahrávky ještě k dispozici nebyly. Připomeňme také, že kvalitou odedávna zakotvenou v konceptu jakékoli knihovny je základní gramotnost. A že jednou z jejích specifických, staletí kultivovaných odnoží je **hudební gramotnost**, která stojí v základu tvorby a sdílení hudebního umění. Tato specifická schopnost vytvářet hudbu, zapisovat ji a číst ji v notových záznamech, tyto záznamy shromažďovat a uchovávat dala kdysi vzniknout hudebním knihovnám: je to právě **notový zápis**, který dodnes zůstal tím nejobvyklejším a nezastupitelným návodem k „dělání“ hudby, k učení hudbě, ke skládání hudby a k její interpretaci.

A právě toto je jádrem mé úvahy: připomenutí, že hudební život v dnešní České republice si zaslouží oprávněnou kvalitu, druhově univerzální nabídku široce přístupných hudebních knihoven. Dnes se právem začínáme pyšnit vysokým počtem tzv. základních uměleckých škol s hudebním zaměřením, k jejichž ocenění a podpoře vznikl v roce 2016 *Nadační fond Magdaleny Kožené*. Hudební knihovny samy mají rovněž ambice být partnerem a oporou těm, kteří se hudbě nějakým způsobem věnují – hudebním pedagogům a jejich žákům, studentům hudebních škol všech typů, profesionálním umělcům, hudebním publicistům i laikům, kteří se chtějí hudbou prostě jen bavit.

Téma, které se zde pokouším pootevřít, je teď živé v hudebním knihovnictví napříč světem. A bývají to nejčastěji právě **hudební oddělení veřejných knihoven**, zejména v evropských zemích, která ve vlastní instituci pocítují v různé míře slábnoucí či přinejmenším vratkou podporu a nedostatek respektu vůči jejich činnosti a profesní specializaci. U některých se dramaticky snížil jejich akviziční potenciál, někde čelí tlaku směřujícímu k omezování univerzálnosti jejich fondů, jinde je činnost hudebních (mělo by se říci snad už i bývalých hudebních) oddělení knihoven jednostranně redukována pouze na zvukový či audiovizuální fond, jehož obsahem už ani nemusí být hudba. Navíc se až příliš často a v neprospěch oboru i samotných služeb bagatelizuje nutnost speciálního vzdělání hudebních knihovníků.

VÝHLED

Východiska určitě existují. Hudební knihovníci i přes naznačené obtíže o svůj obor pečují, hudbě a hudebnímu životu rozumí, sledují ho a ani v nejmenším nepochybují o jeho bohatství a rozmanitosti: hudba je všude kolem nás a hudebních žánrů, které vedle sebe žijí a prosperují, je nespočet. Rozvoj a stabilita hudebních oddělení knihoven by měly proto zůstat přirozenou součástí strategických plánů zřizovatelů i vedení českých a moravských knihoven. Samozřejmě jsme si vědomi, že je nutné ještě více zapracovat na efektivnějším propojení činností a výstupů ze všech typů knihoven a dalších hudebních institucí, v jejichž prvořadém zájmu je umožnit veřejnosti přístup k hudbě a podporovat hudební vzdělávání, od institucionalizovaného až po individuální. Hudební oddělení Městské knihovny v Praze, kde pracuji, se i ve své současné praxi opírá o tradici a univerzálnost svých fondů, zároveň však nachází podporu i pro svůj další rozvoj. Něco podobného lze sledovat v hudebních odděleních jen několika desítek dalších knihoven Čech a Moravy. Proto je, myslím si, namístě upozornit, že tato situace, resp. podmínky zdaleka nejsou samozřejmé. S kulturním a vzdělávacím potenciálem knihoven a hudebních knihovníků je třeba pracovat důsledněji – jak pro současnost, tak i v zájmu blízké budoucnosti.

JANA NAVRÁTILOVÁ | jana.navratilova@mlp.cz

IAML – důležitá platforma mezinárodní spolupráce hudebních knihoven

Předpoklady specializovaného oborového vymezení a vyhranění hudebně knihovnické a hudebně dokumentační práce sahají hluboko do minulého století. Slibný vývoj byl přerušena druhou světovou válkou, nicméně už v roce 1951 dochází v Paříži k založení IAML – Mezinárodního sdružení hudebních knihoven, archivů a dokumentačních středisek (International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres).

TYOLOGIE

Už sám název této mezinárodní nevládní organizace naznačuje typologii institucí, kterých se její poslání týká. V podstatě se jedná o rozmanité instituce, které shromažďují, uchovávají, zpracovávají a zpřístupňují hudební dokumenty všeho druhu, ať už jako samostatné instituce, anebo častěji jen jako jejich části, tj. specializovaná hudební pracoviště, nejčastěji nazývaná hudební oddělení. Jde především o knihovny v obecném slova smyslu, jejichž součástí hudební oddělení zpravidla bývají. V takovém případě rozlišujeme hudební oddělení veřejných a vědeckých knihoven a dále knihovny nebo archivy v hudebně vzdělávacích institucích, konzervatořích a akademiích. Ale hudební dokumenty vlastní také muzea a archivy obecně, rovněž archivy rozhlasových stanic a hudebně interpretačních těles, nejčastěji orchestrů a pak samozřejmě specializovaná hudebně dokumentační a informační střediska. S problematikou hudebních dokumentů je spojena existence a činnost nakladatelských podniků. Spolu s ní se v rámci IAML pamatuje i na dílčí oblast edic přímých, zejména historických hudebních pramenů.

STRUKTURA

Naznačená typologie se zákonitě promítá do struktury odborných komisí a pracovních skupin IAML. Ta je ovšem nutně dána nejen zmíněnou institucionální typologií, ale i jednotlivými oblastmi hudebně knihovnické a hudebně dokumentační práce spojené s různými druhy hudebních dokumentů. Dílčí orgány IAML se zabývají problematikou tradičních i netradičních hudebních dokumentů, jejich katalogizací, návazným bibliografickým zpracováním a jejich využíváním v samotné knihovnické praxi, zejména ve službách jak odborné, tak širší veřejnosti.

Institucionálně i pracovní typologické hledisko musí mít a také má společného jmenovatele, a tím je dána celková koncepce IAML, projevující se v poslání a hlavních snahách tohoto sdružení. Předně je to úsilí o spolupráci hudebních knihoven a dalších hudebně dokumentačních institucí na mezinárodní úrovni, a to především v oblasti konkrétních postupů při práci s hudebními dokumenty a jejich využívání, včetně jejich metodického sjednocování. Tyto snahy zahrnují i dostupnost a ochranu hudebních dokumentů jak publikovaných, tak dosud nepublikovaných, archivovaných, charakteru pramenného a samozřejmě výměnu široké škály souvisejících informací. V neposlední řadě sem patří i péče o odbornou výchovu a vzdělávání na tomto poli včetně snah o společensky i ekonomicky efektivní porozumění důležitosti hudebních knihoven a spřízněných institucí.

R-PROJEKTY

Osou soupisových pramenných aktivit bibliografického charakteru realizovaných IAML v celosvětovém měřítku jsou tzv. R-projekty, zaměřené na čtyři hlavní druhy hudebních dokumentů. Vznikaly a začaly rozvíjet svou činnost postupně v tomto pořadí: RISM (Mezinárodní soupis hudebních pramenů, 1952), RILM (Mezinárodní soupis literatury o hudbě, 1966), RIDIM (Mezinárodní soupis hudební ikonografie, 1971), RIPM (Mezinárodní soupis hudebních periodik, 1980). V povědomí odborné veřejnosti jsou zakotveny jako nepostradatelné komponenty muzikologického výzkumu.

ČTVRTLETNÍK FONTES ARTIS MUSICAE

Aby bylo celkové úsilí IAML i jeho specializované snahy náležitě a účinně petrifikovány, vydává sdružení čtvrtletní periodikum *Fontes artis musicae* jako zásadní zdroj informací svého druhu. Poskytuje informace o IAML jako celku a o konkrétním dění v jeho rámci i navenek ve výběrově pojatém mezinárodním rozsahu. Jeho hlavní náplní jsou rozsáhlé odborné studie a stati někdy až monografického charakteru týkající se problematiky soupisových aktivit, výtípaných konkrétních hudebních sbírek a celků, zvláště v podobě katalogů, bibliografií a vůbec soupisů v oblasti hudby, zprávy o aktuálním dění, zejména z výročních akcí IAML, dále recenze publikací, personálie a další materiály.

ČLENSKÁ ZÁKLADNA

IAML směřuje k celosvětovému pokrytí. Těžiště členské základny spočívá v zemích Evropy a Severní Ameriky. Dobře je zastoupeno v Austrálii, na Novém Zélandu a v Japonsku, méně, až s rostoucím zájmem v jiných částech Asie, v Latinské Americe a Africe.

Ve většině z celkového počtu členských zemí IAML jsou ustaveny národní skupiny IAML, zabývající se problematikou hudebně knihovnické a hudebně dokumentační práce v rámci toho kterého státu jako kompetentní koordinační orgány svého druhu na národní úrovni.

ČESKÁ NÁRODNÍ SKUPINA IAML

Její vznik sahá k roku 1971, kdy byla ustavena ještě jako Československá skupina IAML. Avšak přímá, bezprostřední spolupráce s IAML sahá dále do minulosti, k roku 1956, kdy započala a dále se pak úspěšně rozvíjela oboustranně efektivní a pro nás přímo reprezentativní mezinárodní spolupráce na poli jednoho z nejdůležitějších soupisových projektů IAML, a to RISM. Zde patříme k předním, kmenovým spolupracovníkům v rozsahu více jak půlstoleté působnosti. Na to poměrně brzy, ve druhé polovině 60. let minulého století, navázala spolupráce s dalším soupisovým projektem – RILM. Již v 80. letech se v rámci IAML začala prosazovat a posléze i trvale uplatňovat kvalitní informovanost o naší aktivní účasti i v širším, rozrůstajícím se rozsahu hudebně knihovnické a hudebně dokumentační činnosti. Důležitým a pro další vývoj určujícím mezníkem a stimulem jak české spolupráce s IAML, tak odborných aktivit tohoto druhu v podmínkách České republiky se stala mezinárodní výroční konference IAML uspořádaná v srpnu 1991 poprvé v Praze.

Členy české skupiny jsou hudební knihovny, knihovny s hudebním oddělením, muzea, archivy a hudebně dokumentační centra. Posuzujeme-li činnost České národní skupiny IAML na pozadí struktury a cílů IAML, pak je její činnost zaměřena především na konkrétní pracovní postupy týkající se soupisových projektů, z nich především na poli přímých hudebních pramenů historického charakteru (RISM), dále literatury o hudbě (RILM), hudebních periodik v rozmezí let 1800 až 1950 (RIPM) a hudební ikonografie (RIDIM). V období zhruba posledních dvaceti let na sebe stále výrazněji upozorňuje aktivita veřejných hudebních knihoven, řešení legislativní problematiky, zvláště v procesu využívání zvukových dokumentů ve službách knihoven, digitalizace atd. O odborných tématech se hovoří na výročních zasedáních, jakož i na seminářích a dílčích, specializovaných pracovních setkáních, uskutečněných z iniciativy České národní skupiny IAML s cílem řešit aktuální konkrétní otázky. Další informace naleznete na www.iaml.info.

JULIUS HŮLEK | julius.hulek@seznam.cz

Riga – 66. mezinárodní kongres IAML 2017

Tento rok proběhlo v hlavním městě Lotyšska Rize již 66. mezinárodní setkání hudebních knihovníků. Opět přineslo bohatý program, který umocnila bezchybná organizace v režii pořádací země. Organizátoři z IAML se s účastníky rozloučili pozvánkou na příští rok, kdy se kongres bude konat v Lipsku.

Mezinárodní asociace hudebních knihoven, archivů a dokumentačních center (IAML) od roku 1951 zastřešuje a koordinuje činnost a spolupráci v rámci hudebního knihovnictví a hudebně dokumentační práce. Programový výbor IAML, který připravuje obsah výročních zasedání, reaguje na aktuální činnost členských organizací a na živá témata zejména v oblastech autorského práva, katalogizace, bibliografické práce a hudebně informačních služeb.

Riga pro zasedání a jednání pracovních skupin nabídla inspirativní architekturu a pohodlné zázemí nově postavené Lotyšské národní knihovny na břehu řeky Daugavy, kterou navrhl v Americe působící architekt lotyšského původu Gunnar Birkerts. Působivý symbolický Palác světla (Gaismas pils) jakoby vystupuje z vodní hladiny.

Palác světla u řeky Daugava, sídlo Lotyšské národní knihovny a také místo konání kongresu IAML

Foto: Blanka Ellederová

ÚČASTNÍCI

Mezinárodní kongres v Rize navštívilo 261 delegátů, kteří zastupovali knihovny, muzea, archivy a dokumentační centra 32 zemí. Z evropských států mají tradičně vynikající zastoupení zejména Německo, Velká Británie a v posledních letech Polsko. Již samotná pravidelná účast a početně stabilní zastoupení delegátů svědčí o dobré formě hudebního knihovnictví vysílající země. Dalším důležitým hlediskem kvalitního zastoupení národních sekcí na kongresu je i reprezentace různých typů institucí, protože v programově bohaté nabídce je nutné volit. Často je možné sledovat pouze vybraná prioritní témata, která je třeba následně sdílet s kolegy. Panely přednášek a pracovních jednání jsou totiž rozděleny do několika tematických bloků, které se odehrávají paralelně. Za Českou republiku své zástupce v letošním roce vyslala Národní knihovna ČR, Moravská zemská knihovna, Institut Bohuslava Martinů, Kabinet hudební historie Etnologického ústavu AV ČR a Městská knihovna v Praze.

PROGRAM

Kulturní a pracovní program odstartoval v neděli 18. června, kdy účastníky oficiálně přivítal ředitel Lotyšské národní knihovny Andris Vilks, který rovněž promluvil o jedinečnosti a významu hudebních sbírek jím spravované knihovny a významu hudby pro Lotyšsko. Úřadující prezidentka IAML Barbara Dobbs Mackenzie zase s grácií uvedla svého nástupce v úřadu Stanislawa Hrabia z Jagellonské univerzity v Krakově. V rámci programu hostitelská země plně využila možnosti seznámit účastníky s hudební kulturou a osobitostí své země. Již v uvítacím večeru přední interpretka hry na lotyšský nástroj kokle Laima Jansone předvedla vedle brilantní hráčské interpretace rovněž tu nejlepší tradici lotyšského hudebního vypravěčství zpěvem i recitací. V programu byla objasněna historie a význam celonárodního festivalu písní a tanců *Dziesmu svētki*, jehož pořádání má historii až k roku 1873. Sborové provedení písní či tanců se stalo pro Lotyše povznášejícím projevem jejich sounáležitosti v dlouhých obdobích útlaku i místem vyjádření radosti z nově nabyté svobody a nezávislosti.

Písňovou a taneční tradici Lotyšska ožívují četné amatérské i profesionální soubory. Tato tradice se projevuje i v tvorbě soudobých skladatelů, což v připraveném kulturním programu předvedl Státní lotyšský sbor Latvijs. Zpěv lidových písní patrně nejsilněji ožívá právě v době oslav letního slunovratu, v průběhu svatojánských svátků (od 23. června), jejichž atmosféru mohli účastníci setkání částečně zažít, protože ulice byly v Rize naplněné zpěvem písní a pletením květinových a dubových věnců.

Program pracovních jednání byl v letošním roce atypicky rozložen do čtyř konferenčních dnů, takže končil ve čtvrtek 22. června v souvislosti s výše zmíněnými svátečními dny. Obzvláště zajímavé a přínosné bylo pracovní setkání nad autorskoprávními otázkami hudebního knihovnictví, ve kterém zástupci jednotlivých zemí komentovali právní situaci a omezení svých zemí zejména v oblasti zpřístupňování notových materiálů. Claire Kidwell, předsedající Výboru pro autorské právo (copyright), před setkáním shromáždila zajímavá data o podmínkách zpřístupňování jednotlivých hudebních dokumentů na základě zákonné licence té které země, o legálních výjimkách a licenčních smlouvách s kolektivními správci. Vyzvala přítomné k další spolupráci, která usnadní sdílení zkušeností pro další legislativní vyjednávání v rámci jednotlivých zemí.

SEKCE VEŘEJNÝCH KNIHOVEN

Tato sekce otevřela širokou diskusí téma budoucnosti hudby ve veřejných knihovnách. Někteří knihovníci otevřeně přiznali, že prioritou jejich institucí jsou často nové trendy, které se přiřazují do sféry činnosti hudebních oddělení (či tzv. mediáték), ačkoliv s hudební specializací nemají příliš společného. Některé knihovny se snaží omezit hudební fondy pouze na ty bezprostředně nejatraktivnější tituly, které své uživatele najdou nejsnáze. Koncipování služeb hudebního oddělení se opírá o dlouhodobě definované akcenty, které mají právě ve veřejných knihovnách nezastupitelnou roli v hudebním vzdělávání, v profilování budoucích hudebních profesionálů a v naplňování široké škály potřeb příznivců a aktérů hudební kultury. Prezentace a diskuse k tématu například ukázaly nové možnosti v inspirativní spolupráci veřejných knihoven a hudebních škol a v plném využití přidané hodnoty služeb založených na hudební specializaci. Geoff Thomason z Royal Northern College of Music v Manchesteru představil případovou studii výzkumného grantu, který se realizoval ve spolupráci veřejné a univerzitní knihovny a koncertního archivu. Muzikolog Peter Sühling z Berlína přednesl příspěvek o významném projektu hudebních soupisových aktivit RIPM (Mezinárodní soupis hudebního tisku, Répertoire international de la presse musicale). Předvedl vzorovou ukázkou přidané hodnoty práce hudebního knihovníka, který maximalizuje využití jednoho ze špičkových hudebně informačních elektronických zdrojů identifikací klíčových termínů tématu, navigací relevantními zdroji a jmény. Letošní kongres přinesl řadu podobných příspěvků, které vedle prezentace nových elektronických informačních zdrojů ukazují i konkrétní formy jejich využití při mapování hudebního světa.

BLANKA ELLEDEROVÁ | blanka.ellederova@mlp.cz

Celostátní hudební seminář ve Zlíně

V září tohoto roku se uskutečnilo ve Zlíně výroční zasedání České národní skupiny IAML (ČNS IAML) spojené s celostátním hudebním seminářem. Tato setkání se pořádají každý rok vždy na podzim v některém z českých měst, která mají ve své knihovně aktivní hudební oddělení. Hudba je společným zájmem a nejdůležitějším tématem těchto akcí. Přijíždějí sem ve velkém počtu knihovníci, kteří hudbě rozumějí, mají ji rádi a chtějí ji co nejlépe zprostředkovávat svým čtenářům, uživatelům a badatelům.

Foto: Zoja Seyčková

Vyroční zasedání ČNS IAML je vždy propojeno s tématem důležitým pro navštívený region. Stejně tomu bylo i tentokrát, a proto hudební seminář, který byl nedílnou součástí tohoto setkání, dostal název *Hudba východní Moravy v průběhu staletí*. Zasedání se konalo v nových prostorách Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně, která je umístěna v bývalých továrních halách a je součástí Batova institutu (14|15 Batův institut).

PRVNÍ DEN

První den zahájila program Zdeňka Friedlová, ředitelka knihovny, a Miroslav Kašný, radní pro kulturu, památkovou péči, církve, mládež a sport. I přesto, že byli vzhledem ke svým funkcím jistě velmi vytíženi, s nadšením se zúčastnili i následujícího programu, a to přednášky Marka Obdržálka o historii hudebního dění ve Zlíně. Jeho příspěvek věcně shrnul historický vývoj daného regionu až do současnosti, ke které i on sám svou činností nemalou měrou přispěl.

Poté jsme navštívili nedaleké Kongresové centrum a zároveň sídlo Filharmonie Bohuslava Martinů ve Zlíně. Centrum navrhla světově proslulá architektka Eva Jiřičná. Prohlédli jsme si velký koncertní sál se špičkovou akustikou, jednou z nejlepších na světě, a byli jsme seznámeni s programovým profilem, který se snaží o co nejširší žánrovou pestrost.

Odpoledne jsme odjeli autobusem do Kroměříže, kde jsme obdivovali cenné sbírky hudebního archivu a krásné prostory zámecké historické knihovny, kterou nám s velkým zaujetím ukázali Cyril Měsíc a Pavla Ryšavá.

Dále jsme si v kroměřížském zámku prohlédli i rozsáhlé a nádherné výtvarné sbírky, jejichž největším klenotem je Tizianovo plátno *Apollón a Marsyas*. V prostorách zámku jsme pak ještě vyposlechli hudební produkci mladých studentek konzervatoře, které nám zahrály díla barokních autorů na dobové nástroje a v historicky poučené interpretaci.

DRUHÝ DEN

Druhý den se dopoledne konalo Výroční zasedání ČNS IAML. Zazněla zpráva o činnosti za uplynulé období, rozvinula se diskuse na téma novely autorského zákona, vyslechli jsme zajímavé informace o Mezinárodní konferenci IAML, která proběhla 18.–22. června v lotyšské Rize (pozn. red.: viz příspěvek na s. 427–428), a dozvěděli jsme se novinky o projektech, na kterých společně pracují všechny země na mezinárodní úrovni – tzv. R-projektech: RISM, RILM, RIPM a RIDIM. Součástí tohoto bloku byla i prezentace Hany Borkové z Národní knihovny, která preferovala o novinkách v katalogizaci hudebnin, zpracování podle RDA a o chystaných změnách ve věcném zpracování.

Po přestávce jsme se dozvěděli mnoho zajímavostí o lidové hudbě v prezentaci Petra Číhala s názvem *Zlínsko na rozhraní tří etnografických regionů – vývoj hudebního folkloru na Hané, Valašsku a Slovácku*. Přednáška byla proložena několika živými vystoupeními mladých hudebníků ve složení housle, cimbál a zpěv.

Odpoledne se konala ještě exkurze v Krajské knihovně Františka Bartoše ve Zlíně. V Muzeu jihovýchodní Moravy jsme si prohlédli i inspirativně uspořádanou expozici o životě a celoživotním díle Františka Bartoše, provázenou zasvěcenou přednáškou pracovnice muzea. Závěrem jsme mohli navštívit i Baťův mrakodrap (oficiální název: 21. budova – Baťův mrakodrap) opět se zaníceným výkladem průvodkyně.

Příští rok bychom chtěli na Výročním zasedání ČNS IAML, které se bude konat v Praze ve druhé polovině října 2018 v Národní knihovně, přivítat všechny zájemce z řad pražských hudebních knihovníků. Pevně doufáme, že se nám setkání povede zorganizovat také tak dobře, jako se to povedlo paní Marcelce Pikhartové, hudební knihovnici z Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně, a jejím kolegyním, kterým tímto patří náš velký dík.

ZOJA SEYČKOVÁ | zoja@martinu.cz

Co pro vás připravujeme...

- Čtvrtá průmyslová revoluce a knihovny
- Otevřený software mýtů zbavený – náklady
- Seriál o péči o knihovní fondy
- Návrh investic do knihoven (trojrozhovor s E. Měřinskou z MěK Tábor, T. Řehákem z MKP a J. Stejskalem z Univerzity Pardubice)
- Recorded Sound in Czech Lands 1900–1946: V Americe oceněná diskografie české firmy ESTA
- Autorské právo a právo související – kniha o autorském právu i pro neprávnické
- Česká článková bibliografie znovu v NK?
- Literární lavičky v Brně a další materiály.

Zavazuje nás
a vážíme si toho,
že jste našimi
čtenáři.

Nepřetržitý sled změn aneb Byl tam i Fantomas

1. část

Foto: archiv SVK v Hradci Králové

Královéhradecký kraj je rodištěm řady věhlasných spisovatelů a obrozenců. Zdejší krajská knihovna si letos připomíná deset let od otevření nové budovy, které se dnes v Hradci Králové podle tvaru oken říká „ementál“. Dříve sídlila v budově bývalé synagogy, jež byla usnesením vlády převedena do majetku Židovské obce. V roce 2019 si bude knihovna připomínat 70 let od svého založení. Eva Svobodová nastupovala do funkce ředitelky právě v době přípravy nové budovy, takže se „dramatických“ témat k rozhovoru naskytá celá řada...

- Region východních Čech od roku 2002 sdílíme s Libereckým a Pardubickým krajem a Krajem Vysočina. Z bývalého Východočeského kraje nám zbylo jen pět okresů – Jičín, Náchod, Trutnov, Rychnov nad Kněžnou a Hradec Králové.
- Abychom badatelům usnadnili přístup k informacím o významných osobnostech kraje, a to nejen literátech, budujeme databázi regionálních osobností a databázi výročí těchto osobností. Ctíme literární historii našeho regionu.

Paní ředitelko, povězte nám ve stručnosti celý příběh...

Nastupovala jsem do funkce na začátku roku 2002, to už měla knihovna v ruce rozhodnutí o stavbě nové budovy knihovny. Ale vše začalo daleko dříve, v roce 1994, kdy bylo usnesením vlády rozhodnuto a schváleno převedení naší hlavní bu-

dovy, bývalé synagogy, do majetku Židovské obce v Praze. Od tohoto roku probíhala mezi vedením knihovny a Ministerstvem kultury jednání o výstavbě nového moderního komplexu. Projekt výstavby knihovny s názvem *Knihovnicko-informační centrum U Přívozu* byl na ministerstvu zaregistrován 31. 7. 2001 s celkovým rozpočtem 394,5 milionu korun. Od města jsme si pronajali pozemky v lokalitě U Přívozu nedaleko univerzitního kampusu. Byla vyhlášena architektonická soutěž, která se uskutečnila v roce 2002. Zvítězila studie týmu Projekt architekti Praha. V roce 2003 byla zpracována dokumentace pro územní rozhodnutí a stavební povolení. Stavba pak byla zahájena v roce 2004 a ukončena v roce 2008. Lidé budovu přezdívali „ementál“, na což jsme dost alergičtí. To už spíše skousneme stále přezívající název „vědárna“... Unikátní nástěnné malby nám vytvořila paní Martina Novotná, proto čas od času pořádáme komentované prohlídky s výkladem autorky. Stále se najdou lidé, kteří se o ně zajímají. Téměř všechny nástěnné malby jsou zachyceny v naší vydané knize¹.

¹ NOVOTNÁ, Martina. *Malovat po zdech dovoleno: nástěnné malby*. Hradec Králové: Studijní a vědecká knihovna, 2008, 89 s. ISBN 978-80-7052-089-5.

Kdy jste novou knihovnu otevřeli?

Stěhování do nové budovy probíhalo v parném létě roku 2008, slavnostní otevření pro veřejnost bylo stanoveno na 25. září 2008. V ten den prošlo knihovnou na dva tisíce lidí. Jeden z nich nám zanechal vzkaz: *Byl jsem tady! Fantomas*. Od loňského roku máme pro podpisy významných osob vyčleněný jeden ze sloupů ve druhém nadzemním podlaží, takže stát se to dnes, jeho podpis bychom uchovali pro budoucí generace, ale tehdy jsme ho odstranili... V následujícím období naši čtenáři, uživatelé, návštěvníci a příznivci knihovnu doslova adoptovali, protože jsme jich registrovali dvojnásobek oproti období ve staré budově. Tím se dal také do pohybu nepřetržitý sled změn. Hned v prvním roce jsme zjistili, na co architekti ve svých projektech zapomněli. Uživatelé nás například upozornili na chybějící poličky na položení tašek u výpůjčních pultů. Vodní živel nám dokázal, že betonový povrch zhotovený podle norem ještě nezaručí jeho absolutní rovnost. Knihovna také občas „plave“, a tak se její uživatelé v touze po vědění před knihovnou brodí vodou. Každý rok nabízáme alespoň jednu novou službu. Instalovali jsme Wi-Fi i automat na kávu, terminál pro bezhotovostní platby, zavedli jsme on-line platby, nové webové stránky knihovny, od 1. 1. 2010 jsme spustili vzdálený přístup do placených databází. Ve druhém patře jsme zřídili galerii Automat, rozšířili kamerový systém. S velkým zájmem návštěvníků se setkaly dětské koutky, přebalovací pulty pro miminka i fontána na pitnou vodu. Vše se využívá opravdu hojně.

Věnujete také velkou pozornost e-knihám a rozšíření služeb pro různé kategorie uživatelů...

Ano, začali jsme půjčovat elektronické čtečky s volně dostupnými díly (zejména českou klasickou literaturu), v roce 2012 k tomu přibýlo půjčování elektronických knih. Prostřednictvím tzv. služby PDA (řízené akvizice) jsme našim čtenářům umožnili podílet se přímo na výběru a nákupu zahraniční literatury z nabídky firmy EBSCO. Od dubna téhož roku jsme pro registrované uživatele do provozu uvedli dodávání elektronických kopií článků. Čtenářský elektronický katalog byl obohacen o obálky knih a skeny obsahů vybraných odborných publikací. Po stisknutí tla-

čitka „Citace“ mohou uživatelé získat citaci dané publikace, což by měli ocenit zejména studenti při zpracování vysokoškolských prací. V poslední době se k bibliografickým záznamům připojují odkazy na plné texty publikací. Letos jsme spustili nový vyhledávač PRIMO a možnost objednat si knihy i z volného výběru. Peněženky a kabelky našich uživatelů nezatěžujeme dalším plastem, pokud vlastní městskou kartu nebo studentské či zaměstnanecké průkazy univerzit a dalších škol působících v Hradci Králové a Pardubicích, mohou je využít i pro registraci v naší knihovně. Také studijní boxy si našly své uživatele. Biblio-boxy doplňují možnost vracet knihy v režimu 24/7, tato služba je stále oblíbenější. Hendikepovaným občanům a seniorům jsme nabídli ve spolupráci s dobrovolníky donášku knih domů. V druhé polovině roku 2012 byl v naší knihovně založen klub seniorů. Nesmíme zapomenout ani na oblíbené kurzy trénování paměti nejen pro seniory a velice žádané kurzy počítačové gramotnosti. Neměli jsme štěstí na nájemce kavárny, ale po třech neúspěšných pokusech se blýsklo na lepší časy. Kavárnu CrossCafe si oblíbili snad všichni.

Východní Čechy jsou oblastí spojenou v minulosti s narozením a působením mnoha obrozenců a věhlasných spisovatelů. Je tady stále cítit toto „genium loci“?

Region východních Čech od roku 2002 sdílíme s Libereckým a Pardubickým krajem a Krajem Vysočina. Z bývalého Východočeského kraje nám zbylo jen pět okresů – Jičín, Náchod, Trutnov, Rychnov nad Kněžnou a Hradec Králové. Ovšem stále jsme krajem rodiny Čapků, Aloise Jiráska, Boženy Němcové, Josefa Škvoreckého, Bohuslava Balbína, Václava Klimenta Klicpery, Matějí Kopeckých, Magdaleny Dobromily Rettigové, ale i Vladimíra Brandejse, Jana Dvořáka, Jiřího Uhlíře, Dragy Zlatníkové, Václava France, Evy Černošové a dalších. Abychom badatelům usnadnili přístup k informacím o významných osobnostech kraje, a to nejen literátech, budujeme databázi regionálních osobností a databázi výročí těchto osobností. Ctíme literární historii našeho regionu. Je naším rodinným stříbrem, ale zajímáme se i o současné literáty a propagujeme je. Máme velmi zajímavou spolupráci se Státní vědeckou knihovnou v Banské Bystrici. Nejen že si každoročně vyměňujeme dva stážišty, ale každý

rok jedna z partnerské knihovny posílá na týdenní pobyt do druhé kulturní delegaci, ve které je spisovatel nebo básník, někdy i literární historik daného regionu. Letos je řada na nás a do Banské Bystrice se s námi vypraví pohádkář a bývalý horský záchranář Josef Lukášek. S Univerzitou Hradec Králové pořádáme Literární dílny, kam zveme zajímavé osobnosti. Do našeho kraje patří i Hořice se svou Střední průmyslovou školou sochařskou a kamenickou. Absolventské práce jejích studentů přijímají okolí knihovny. Snad díky naší budově si k nám našli cestu odborníci na malířství, sochařství a architekturu. Přednášky a besedy na tato témata mají u nás téměř domovské právo.

V městě Hradci Králové fungují vedle sebe tři velké knihovny – Studijní a vědecká knihovna, Univerzitní knihovna a Knihovna města Hradce Králové. Jaká je vaše spolupráce nebo „dělba práce“ vzhledem k uživatelům?

Jsem přesvědčena, že mezi občany Hradce a okolí i studenty, kteří sem přijíždějí do škol, se najde mnoho těch, kteří navštěvují všechny tři knihovny. A také vím, že mnoho lidí si zejména naši a městskou knihovnu stále plete. Není to nikterak nový jev a každá knihovna se s tím vyrovnává po svém. „Dělba práce“ mezi naší knihovnou a Knihovnou města Hradce Králové (KMHK) je založena na velmi dlouhé tradici. Nikdy jsme neměli dětské oddělení, to je a zůstane doménou městské knihovny, i když na vyžádání poskytujeme lekce informačního vzdělávání i třídám ze základních škol, a pokud přijdou předškolní děti z mateřské školy na exkurzi, věnujeme se jim také. Ovšem nejsou pro nás prioritní skupinou. Již někdy v osmdesátých letech jsme se s KMHK dohodli, že hudební oddělení a zvukovou knihovnu pro nevidomé budou budovat oni. Do roku 1995 jsme jim předávali povinný výtisk hudebnin. MVS mezi oběma knihovnami má nadstandardní formu. Výměnu knih v rámci MVS realizujeme jednou týdně dovozem objednaných a odvozem vrácených knih služebními auty. Ke škodě uživatelů jsme zatím nedospěli ke společné prázce. S univerzitou máme dohodu o vzájemné akceptaci ISIC a našich čtenářských průkazů; registrace studentů je u nás v knihovně mnohem jednodušší než dříve. V Hradci Králové jsou ale i další knihovny. Ředitelka knihovny

Lékařské fakulty UK je členkou redakční rady našeho zpravodaje *U nás*. Nové prostory nedávno získala knihovna Galerie moderního umění. Má velice zajímavou sbírku výstavních katalogů. Bez povšimnutí návštěvníků Hradce Králové by neměla zůstat ani Biskupská knihovna a její historické fondy. Spolupráce v rámci kraje se neomezuje jen na knihovny, spolupracujeme i s dalšími pamětovými institucemi, například s Muzeem východních Čech, s muzei v Dobrušce, Jaroměři či Jičíně. V minulosti jsme realizovali společné projekty zpracování regionálních periodik. V rámci krajského projektu digitalizace jsme zdigitalizovali dokumenty muzeím a knihovnám v kraji; v naší krajské digitální knihovně mají vytvořeny virtuální sbírky svých digitalizovaných dokumentů.

JÍŘINA KÁDNEROVÁ | kadnerovaj@volny.cz
Dokončení přístě

STUDIJNÍ A VĚDECKÁ KNIHOVNA HRADEC KRÁLOVÉ

(údaje o činnosti za rok 2016)

- počet pracovníků: 81,8 úvazku
- velikost fondu: 1 389 915 knihovních jednotek
- počet čtenářů: 9 023; knihovna nabízí registraci uživatelům od 15 let
 - studenti VŠ a SŠ: 43 % registrovaných uživatelů
 - senioři 60+: 7 % registrovaných uživatelů
 - studijní boxy: 1800 návštěvníků ročně
- počet výpůjček: 430 385
- počet fyzických návštěvníků: 170 269
- počet návštěvníků on-line služeb: 570 305
- vlastní specializované databáze: 5
- licencované EIZ: 8
- počet vstupů do EIZ z prostoru knihovny: 7 302
- digitalizace: zpracováno 492 monografií a 22 titulů periodik
- počet akcí: 76 kulturních, 211 vzdělávacích (pro veřejnost); 45 (vzdělávání pro knihovníky v kraji)

Více informací naleznete na www.svkhk.cz.

Otevřený software mýtů zbavený

Díl druhý: **Implementace**

V úvodním díle tohoto miniseriálu jsme se věnovali tomu, kým jsou knihovní systémy s otevřeným kódem vyvíjeny, proč a jak je vývoj financován. V tomto pokračování se zaměříme na oblast zavádění systémů s otevřeným kódem do knihoven, tedy na jejich implementaci.

→ **Nastavení systému se na první pohled může zdát jako banální úkon. Je třeba si však uvědomit, že chování systému má vliv na způsob provádění celé řady procesů, z nichž některé jsou zakotveny v knihovním řádu, proto se vyplatí tuto oblast nepodceňovat.**

→ **Bez ohledu na formu správy je moment změny systému velmi vhodným časem pro revizi nastavení procesů a jejich případné změny. Stejně tak by v tomto čase mělo dojít k datovému auditu metadat.**

Úvod

Zástupci knihoven se často ptají, jak složité je „nasadit“ knihovní systém s otevřeným zdrojovým kódem. Z pohledu technického nezáleží příliš na tom, jestli má systém otevřený kód či nikoli. Musí jej vždy někdo kompetentní nainstalovat, nastavit a převést data z původního systému. Rozdíly pocházejí z odlišného rámce licenčních smluv. U otevřeného systému se neplatí licenční poplatky za jeho používání, většinu nákladů obnášejí úkony spojené právě s instalací a údržbou. K otevřeným systémům bývá volně

dostupná podrobná dokumentace. To otevírá možnosti komukoli získat potřebné znalosti a stát se správcem ve vlastní organizaci nebo případně i nabízet placenou podporu. Je ovšem nutná i dobrá znalost knihovnických standardů a procesů.

Instalace systému

Instalace je jednorázová akce, kterou si lze představit jako sérii úkonů vedoucích k vytvoření funkční kopie systému na serveru knihovny, případně serveru pronajatém v datacentru (cloud).

Instalaci nejrozšířenějších systémů (Koha nebo Evergreen) – za pomoci veřejně dostupné dokumentace – by měl zvládnout pracovník s mírně pokročilou znalostí operačních systémů Linux a příkazové řádky. Existuje několik malých knihoven, které zvládly instalaci bez větších potíží svépomocí. V některých případech se využívají služby IT odborníků zřizovatele.¹ Další možností je najmout si externí firmu. Náklady lze každopádně vyčíslit na základě počtu skutečně odpracovaných člověkohodin. U zaměstnanců je tato práce kryta jejich platem. U firem je smluvní. Na trhu existují firmy, které nabízejí podporu otevřeným systémům formou služby, tzn. knihovna si instalaci (nebo i následnou správu) objedná za předem dohodnutou částku a podmínek. Zajíma-

voští je, že takovou podporu systému Evergreen nově také nabízí nezisková organizace Osvobozená knihovna, která účtuje pouze skutečné náklady nenavýšené o zisk.

Pro zájemce o systém Koha bez vlastních IT odborníků může být zajímavý pilotní projekt, který vznikl jako výsledek spolupráce české komunity Koha a zájmového sdružení právnických osob Cesnet. Cesnet jako technologický partner umožní knihovnám získat vyhrazený virtuální server² ve třech základních výkonnostních variantách s již předinstalovaným systémem Koha za velmi rozumných cenových podmínek. Knihovna se pak nemusí starat o instalaci ani o samotný běh serveru či zálohování. Jedná se o nejjednodušší a nejrychlejší cestu, jak získat funkční instalaci systému Koha. Zároveň toto řešení umožňuje knihovně smluvně zajistit další správu formou služby a zároveň mít neomezený přístup a plnou kontrolu nad daty. Instituce také může kdykoli změnit subjekt, od kterého nakupuje podporu. To je výhodné například v situaci, kdy není spokojena s kvalitou poskytovaných služeb nebo cenovou politikou.

V posledním roce se začíná prosazovat u systému Koha model, kdy větší knihovny poskytují podporu knihovnám menším. Typicky jde o regionální síť obecních nebo místních knihoven, kdy systém provozuje a spravuje nadřízená profesionální knihovna. V takových instalacích lze dosáhnout skutečně nízkých nákladů, protože se rovnoměrně rozdělí mezi všechny subjekty zapojené do projektu. Zároveň kvalita odborné podpory v oblasti metodiky a standardů je garantovaná, protože ji poskytují knihovníci.

Přenos dat z původního systému

Dalším krokem následujícím po instalaci je přenesení dat. Byť existují standardy pro výměnu záznamů, není tato procedura triviální. Jednodušší a často bezproblémový je přenos bibliografických a autoritních záznamů. Komplikovanější situace je u údajů o čtenářích a především u tzv. transakčních údajů. To jsou záznamy o uskutečněných výpůjčkách, platbách nebo nespokojených rezervacích. Cílem by mělo být přenesení maximálního množství informací z pů-

Foto: drive.google.com (M. Denár)

vodního systému. Nemělo by dojít k degradaci kvality nebo dokonce ztrátě důležitých dat. Zachována musí být také datová kontinuita, např. v řadách přírůstkových a odpisových čísel nebo pořadí čárových kódů.

Přenos dat klade nároky na znalosti v oblasti knihovnických standardů (MARC 21), ale nelze se obejít bez schopnosti analyzovat databázové struktury a provádět různé konverze datových bloků nezřídka v řádech milionů řádků.

Naučit se převádět data mezi systémy dává smysl v případech, kdy nejde o jednorázovou akci. Pak se vyplatí investovat čas a celou problematiku pochopit. V případě, že jde o jednu migraci, bude neekonomičtější nechat si převod dat provést „na klíč“ od někoho, kdo má s takovou prací zkušenosti. Účtovaný čas za takovou službu by, v případě průměrně velké knihovny, neměl přesáhnout cca 40 člověkohodin. Ušetřený čas a energie mohou být věnovány nastavování systému a práci na zvyšování kvality metadat. V případě, že knihovna využije nabídky firmy, je převod dat součástí celého balíku služeb spojených s přechodem z jiného systému.

Nastavení systému a knihovních procesů

Nastavení systému se na první pohled může zdát jako banální úkon. Je třeba si však uvědomit, že chování systému má vliv na způsob provádění celé řady procesů, z nichž některé jsou zakotveny v knihovním řádu, proto se vyplatí

¹ RŮŽIČKOVÁ, Martina. *Implementace softwaru Koha do knihovny střední školy: případová studie pro Masarykovu střední školu zemědělskou a vyšší odbornou školu v Opavě*. Brno, 2017. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/438666/ff_b/Bakalarska_prace-Ruzickova_Martina.pdf. Bakalářská práce. FF MU, Kabinet informačních studií a knihovnictví – Ústav české literatury a knihovnictví. Vedoucí práce PhDr. Martin Krčál, DiS.

² Virtuální servery (Virtual). *Cesnet.cz* [online]. [cit. 2017-09-23]. Dostupné z: <https://www.cesnet.cz/sluzby/virtualni-servery/>.

tuto oblast nepodceňovat. Ještě před samotným přechodem je potřeba zmapovat všechny stávající procesy, které interagují se systémem. Ať už je to oblast akvizice, katalogizace, nebo správa rezervací a administrace MVS. Dobrá znalost procesů umožní jejich optimalizaci a jejich replikaci v prostředí nového systému. V případě, že dojde na úpravy, bude nutné promyslet, jsou-li to změny tak zásadní, že vyžadují změny ve vnitřních předpisech a knihovním řádu. Vždyť právě zavádění nového systému může být tím nejhodnějším časem pro aplikaci změn, které knihovna dlouho odkládala. Tyto části implementace leží na bedrech knihovny i v případech, kdy přechází na komerční systém. Jen knihovníci znají procesy ve své knihovně.

Foto: www.pixabay.com

Kooperace

Nasazení nového systému se může, ale nemusí dotknout i oblasti kooperace. Menší knihovny jsou většinou zapojeny do systému sdílené katalogizace (Souborný katalog), vytváření autorit, případně do Centrálního portálu knihoven. Vždy je nutné předem oslovit provozovatele zmíněných projektů a upozornit je, že knihovna připravuje změnu knihovního systému. Nejčastěji půjde jen o malé změny, například URL poskytovatele OAI nebo IP adres. Někdy jsou změny komplexnější, dané například změnou média pro distribuci bibliografických záznamů (OAI místo zasílání na FTP). Je velmi vhodné zajistit, aby stávající kooperace probíhala i po přechodu na nový systém, ideálně bez delšího přerušení.

Naopak pokud knihovna dosud zapojená do kooperace nebyla, otevírají se při přechodu na

otevřený systém nové možnosti. Koha³ i Evergreen⁴ nabízejí způsob, jak poskytovat své záznamy v základní instalaci. Stačí jej tedy nastavit a můžete sdílet záznamy se Souborným katalogem, což je mimochodem výborná příležitost zjistit, jak dobré záznamy vytváříte.

Vlastními silami nebo s firmou?

Jak již bylo zmíněno, pokud knihovna nedisponuje patřičně znalým a zkušeným pracovníkem, který je schopen zajistit instalaci a následnou správu systému, lze využít služeb některé z firem, které nabízejí podporu otevřeného systému formou služby. Výběr takového subjektu by měl být podložený průzkumem trhu. Ideální je nechat si zpracovat nabídku, která obsahuje nejen cenu za jednotlivé části implementace, ale i reference na již uskutečněné projekty. Součástí rozhodování by mělo být i podrobné studium servisních podmínek. Dotazem u kolegů v knihovnách, které využívají služby firem, lze zpravidla získat poměrně důvěryhodné a komplexní informace o kvalitě a rozsahu jejich služeb.

Vlastní správa klade vyšší nároky na zaměstnance knihovny. Každopádně pokud komunikace probíhá v rámci jednoho týmu a často i jedné budovy, je velmi efektivní. Při vlastní správě se výrazně lépe ladí procesy na míru potřeb uživatelů konkrétní knihovny. Snadněji se zavádějí nové služby a obecně se dá říci, že roste míra úrovně odborných znalostí v organizaci. Po ustálení situace po migraci poklesne skokově také časová náročnost správy a je možné se věnovat zvyšování kvality metadat nebo jiným dalším potřebným úkonům. Nelze zapomínat na to, že pracovníci spravující knihovní systémy se v menších knihovnách starají i o další aplikace a systémy, jako jsou webové stránky, databáze nebo digitální knihovny. Knihovny jsou dnes plné desítek počítačů a jiných zařízení, o které se musí někdo starat. Velmi často tito lidé také školí své kolegy v oblasti informačních technologií, případně se věnují i veřejnosti.

Bez ohledu na formu správy je moment změny systému velmi vhodným časem pro revizi nastavení procesů a jejich případné změny. Stejně tak

by v tomto čase mělo dojít k datovému auditu metadat. Ten obnáší validaci vůči standardu MARC 21 a deduplikaci záznamů.

Systém v cloudu nebo na vlastním serveru?

Provoz na vlastním serveru může být výhodný tam, kde existuje kvalitní síťová infrastruktura a vyškolení lidé. Nevýhodou je finanční náročnost obměny hardware, zajištění klimatizace nebo náhradního napájení v případě výpadku dodávky elektrické energie (UPS). Aktuální ceny za virtuální servery jsou srovnatelné nebo dokonce nižší v porovnání s provozem tradičního serveru. Naopak starost o údržbu hardware a zajištění nepřerušeno provozu kompletně přecházejí na poskytovatele virtuálního serveru. Ten navíc často disponuje konektivitou na páteřní síti a nabízí kontinuální zálohování dat a monitoring systémů. Zanedlouho bude relevantní také zavedení Obecného nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR), které zavádí některé novinky do procesů v oblasti ochrany osobních údajů. Některé z povinností bude možné přenést právě na poskytovatele cloudových řešení.

Shrnutí

Přechod na knihovní systém s otevřeným kódem není nijak složitý. Knihovna buď zvládne vše svépomocí, nebo najde firmu, která se postará o vše potřebné. Je možné si vybírat z více subjektů podle ceny nebo rozsahu služeb. Navíc je možné poskytovatele podpory v průběhu času měnit. Veškeré náklady je možné vykalkulovat, a porovnat si tak cenu s ostatními systémy na trhu.

Nově je také možné využívat služby nekomerčního subjektu Osvobozená knihovna, který se zatím specializuje pouze na systém Evergreen. Prosazuje se také model, kdy větší knihovna zajišťuje systém formou služby menším knihovnám. Vždy záleží na konkrétní knihovně a jejích potřebách, možností je mnoho. Stačí si vybrat tu nejuvhodnější a vše dobře naplánovat.

MICHAL DENÁR

| michal.denar@ceska-trebova.cz

Neušlo nám

Za Příběhem knihy

Každá kniha má svůj osobitý a jedinečný příběh, a právě proto vznikl v Památníku písemnictví na Moravě v Rajhradě vzdělávací program pro studenty a žáky *Příběh knihy*, který se setkal s velkým úspěchem a návštěvností. V posledních pěti měsících jej navštívilo na 680 mladých lidí a dětí z blízkého i vzdálenějšího okolí Brněnska. V areálu benediktinského kláštera mohou školní skupiny obdivovat klášterní knihovnu, v níž se také program odehrává, což umocňuje atmosféru setkání se starými knihami. Během jedné hodiny se mohou žáci zžít do role středověkého mnicha-písaře v jeho skriptoriu nebo do role současného knihovníka.

Malé i větší návštěvníky seznámí interaktivní seminář s vývojem psaní, s druhy knižních vazeb a s malebností starých tisků. Erudovaní lektori představí názornými ukázkami knižní kulturu téměř tisícileté historie a také rádi odpoví na zvědavé otázky: např. *Jak vypadaly knihy našich pradědečků a prababiček?* či *Kolik knih bylo vytištěno v prvních padesáti letech od vynálezu knižní tiskárny?* anebo *Co je to iluminace?* Mimo jiné si mohou děti vyplnit připravené tematické pracovní listy a shlédnout názorné video o přípravě pergamentu.

Zaměření programu může být ušito přímo na míru potřebám základních a středních škol. Další semináře proběhnou na jaře roku 2018. Lektori se již těší na nové příznivce krásných knih!

Text a foto MIROSLAVA ŠUDOMOVÁ | sudomova@post.cz

Setkání na zámku

Společná setkávání knihovníků venkovských knihoven *Co venkovské knihovny umějí a mohou* se konají bez přestávky už 13 let. Jak je všeobecně známo, akce navazuje na soutěž *Knihovna roku*. Vítězná knihovna získává spolu s oceněním také právo uspořádat setkání pracovníků „malých knihoven“. Zatím se žádná této pocty nevzdala a setkání bylo vždy pro účastníky přínosem. Určitě je to tím, že se do přípravy setkání zapojují také zřizovatelé, pro které se tato akce stává prestižní záležitostí.

Pravidelní účastníci – a někteří opravdu absolvovali všech 13 ročníků! – měli již za dobu trvání akce možnost poznat rozmanité krásy naší vlasti. Stejně tak i zajímavé knihovny, které svou činností dovedou inspirovat návštěvníky. Není pochyb, že právě tito knihovníci, kteří většinou (někteří dokonce na stupni nejvyšším) prošli výše zmíněnou soutěží, vždy objeví nějakou novou inspiraci, kterou neváhají použít později ve své knihovně.

Třinácté (šťastné) setkání připravili ve spolupráci zástupci města Hroznětín, pracovnice Městské knihovny Hroznětín (*Knihovna roku 2015*), pracovníci Krajské knihovny Karlovy Vary a zástupci SKIP. Vše se sešlo ve dnech 14.–16. 9. 2017, a to tradičně za podpory Ministerstva kultury.

14. 9. 2017

Zahájení se uskutečnilo v Krajské knihovně Karlovy Vary. Účastníky přivítal nejen ředitel knihovny, ale také radní za město Karlovy Vary a další organizátoři – hostitelé z Hroznětína a SKIP. Nečekaným překvapením byla přítomnost generálního ředitele Národní knihovny ČR Martina Kocandy, který se zúčastnil čtvrtletního programu. Své pocity vyjádřil v zápisu do naší kroniky: „*Děkuji za pozvání na 13. ročník setkání knihovníků venkovských knihoven. Národní knihovna ČR není sice tak docela venkovskou knihovnou, ale právě zde si velmi intenzivně uvědomuji potřebnou propojenost všech knihoven knihovního systému naší země. Budu se maximálně snažit o to, aby se Národní knihovna stala skutečnou pomocí knihovníkům venkovských knihoven.*“

Po prohlídce krajské knihovny se knihovníci vydali centrem Karlových Varů na komentovanou procházku se znalkyní místní historie Věrou Říhovou. Počasí nebylo moc vlídné. Vedle lázeňských pramenů patří k městu Karlovy Vary hlavně sklářství. Vyhlášená sklárna Moser zde působí již více než 160 let. Návštěva muzea, kde lze vidět křišťálová díla, do nichž vtiskli nezaměnitelný rukopis mistři skláři, brusiči, malíři či rytci, patřila k nezapomenutelným zážitkům, a což teprve možnost podržet v ruce hlavní cenu karlovarského filmového festivalu!

Následoval přesun do hotelu. Ubytování bylo tentokrát velmi nestandardní – v hotelu Zámek Lužec, který je stylizovaný do podoby loveckého zámečku a slouží současně jako wellness centrum. Je třeba dodat, že pobyt v tomto zařízení by pro knihovníky nebyl možný, kdyby vedení města Hroznětín, především pan starosta Martin Maleček, nezajistilo příspěvek sponzorů.

Bližší seznámení s regionem pokračovalo v průběhu večera, kdy se Petr Mikšíček zaměřil na tajemno a záhady kraje ve svém vystoupení *Krušnohorské pověsti*. Psané slovo bylo velmi vhodně doplněno fotografiemi a filmovými ukázkami. Úplný závěr večera pak patřil neúnavnému dokumentátorovi všech setkání, panu Miroslavu Bláhovi, který promítl DVD z loňského setkání v Horní Lidči.

15. 9. 2017

Druhý den byl věnován odbornému programu a probíhal v budově hroznětínské knihovny. Byl připraven nejen pro účastníky akce, ale také pro

Foto: Miroslav Bláha

Společné foto účastníků před zámkem Ostrov nad Ohří

knihovníky malých knihoven z blízkého okolí. Poprvé za trvání těchto setkání se stalo, že žádný knihovník z okolí nedorazil. Není zřejmé, zda byl připravený program pro tento region málo atraktivní, nebo zda nenastala někde chyba v propagaci akce. V každém případě byla škoda, že tato příležitost k poznání nejen práce oceněné knihovny, ale i zkušeností knihovníků z celé republiky, nebyla využita.

Program zahájil pan starosta Martin Maleček. Pomocí virtuální procházky provedl návštěvníky městem Hroznětín a seznámil je nejen s historií města, ale i s jeho současným životem. V následujícím vystoupení *Lokální historie a knihovna* připomněla Zlata Houšková, jak je důležité (hlavně v malých knihovnách) pracovat s regionální literaturou, propagovat historii regionu a významné osobnosti daného místa.

Známost pravdu, že *Veřejné knihovny se musí měnit*, připomněl Vít Richter. Pokud by knihovny trvaly na starém zavedeném způsobu činnosti, stagnovaly či dokonce odmítaly nové technologie a vývojové trendy, hrozí jim zcela jistě zánik. Nezapomněl však podotknout, že tato situace se určitě netýká přítomných knihovníků, o čemž jasně hovoří výsledky jejich práce.

Proměny Krušnohoří v posledních letech, zajímavosti z historie, krásu místní architektury a „obnovu života“ v této před časem tak zubožené krajině popsal ve své přednášce *Z historie karlovarského kraje* historik architektury Lubomír Zeman. V dalším příspěvku starosta obce Rapotín Pavel Žerníček a knihovnice Lenka Drechslerová představili rozmanitou činnost své

knihovny (*Knihovna roku 2016*). Současně také všechny pozvali na příští setkání v Rapotíně. Dopolední část programu uzavřela návštěva hroznětínské knihovny a velmi příjemná akce *Muzicování s Janan*, kdy Janan Ježková předvedla ukázkou z muzikoterapie.

Po obědě pokračoval program návštěvou Ostrova nad Ohří. Po prohlídce zámku a zajímavé výstavy o rodu Šliků následovala prohlídka městské knihovny a bližší seznámení s její pestrou činností. Nejvíce však zaujalo dětské oddělení. Společenský večer proběhl opět v prostorách zámku. Závěrečné hodnocení doplnila ochutnávka regionálních specialit.

16. 9. 2017

Poslední den byla na programu návštěva kláštera v Teplé, a to zejména jeho krásné knihovny. Bylo zajímavé sledovat, jak se klášter postupně znovu obnovuje. Právě se zde konala pouť za přítomnosti předních církevních hodnostářů, a tak zde bylo plno návštěvníků.

Jako vždy, i tentokrát byl průběh celé akce průběžně monitorován. Příští rok obdrží účastníci DVD a budou mít také možnost zavzpomínat si nad stránkami pravidelně doplňované kroniky. Na závěr je nutné poděkovat všem organizátorům a zájemce pozvat na setkání čtrnácté, které se uskuteční v Rapotíně na Šumpersku v září 2018.

DANIELA WIMMEROVÁ

| Wimmerova.D@seznam.cz

JMENNÝ REJSTŘÍK

ADAMOVI, Kateřina – MACHÁTOVÁ, Xenie:
Vzpomínka na PhDr. Marii Nádvořníkovou, CSc. (1944–2017), 12/459

BABKA, Lukáš:
František Skorina a Praha, 11/400

BĚHALOVÁ, Štěpánka:
viz PETRUŽELKOVÁ, Alena, 3/94 • Od Teplic do Hradce Králové (1973–2016): Z činnosti komise v letech 2006–2016, 3/95 • Jubilejní 40. seminář, 3/97

BENEŠOVÁ, Jana:
V Jicině kamarádíme s dětmi i teenagery, 9/325

BODOROVÁ, Romana:
Třicet ingrediencí z Dobříše, 5/180

BORNOVÁ, Zuzana:
Vzpomínka na Aurelii Němcovou, 2/71

BUŠEK, Michal:
„Pojď, milý můj ...“ – ilustrace k Písní písní, 1/19

CÍSAŘ, Jaroslav (-JAC-):
Anketa k materiálu Koncepce rozvoje knihoven, 1/7 • Rozhovor s Ing. Jitkou Hladíkovou, ředitelkou Krajské knihovny Vysociny, 1/10 • Rozhovor s Blankou Taubarovou, ředitelkou Městské knihovny Sedlčany, 4/136 • Rozhovor s Mgr. Blankou Konvalinkovou, ředitelkou Krajské vědecké knihovny v Liberci, 5/167 • Z historie projektu Už jsem čtenář – knížka pro prvňáčka, 5/179 • Bilance vydávání knih v ČR v roce 2016: 1. část, 6/203 • 2. část, 7–8/256 • 3. část, 9/331 • 4. část, 10/349 • Rozhovor s Mgr. Kateřinou Valachovou, Ph.D., ministryní školství, mládeže a tělovýchovy, 6/207 • Knihovnik, který byl raději dementní než doma u své ženy, 7–8/284 • Osobní údaje pod dohledem, 10/343 • Rozhovor s PhDr. Annou Machovou, předsedkyní Odborového svazu pracovníků kultury a ochrany přírody (OSPKOP), 10/352 • Svátek knihoven, 11/394 • Knihovny současnosti očima organizátorky, 11/396

ČAPOVÁ, Miroslava:
viz HANÁČKOVÁ, Hana, 2/66 • 5/184

DAŇKOVÁ, Zdeňka:
Město Šumperk čte knihu, 4/150

DENÁR, Michal:
Otevřený software mýtů zbavený. Díl první: Kdo, proč a za co ho vyvíjí, 7–8/259. Díl druhý: Implementace, 12/434

DENÁR, Michal – MORAVEC, Josef:
Systém Koha v prostředí regionálních knihoven, 2/57

DILHOFOVÁ, Adéla:
Aktuální možnosti získání rekvalifikace v oboru knihovnictví, 10/372

DUB, Roman:
Projekt nové budovy Městské knihovny Písek – strategie a taktika, 2/47

DUFKA, Jiří:
Spolupráce knihoven s wiki projekty, 3/88

DVOŘÁKOVÁ, Jaroslava:
Knihovna Průhonice – tak trochu jiná knihovna, 9/307

ELLEDEROVÁ, Blanka:
Riga – 66. mezinárodní kongres IAML 2017, 12/427

FOBEROVÁ, Libuše:
Cesty k moderní architektuře knihoven, 2/43

FOJTOVÁ, Svatomíra:
„Praktická kuchařka“ pro knihovny, 10/347

FREIBERGOVÁ, Ivana:
Nejen Herna s velkým H, 6/232

FRIEDLAENDEROVÁ, Hana:
Děti, volný čas a knížky, 5/163

FRIEDLOVÁ, Zdeňka:
Noví nositelé Medaile Z. V. Tobolky, 11/398

GARAMSZEGI, Tereza:
Konference o technologiích pro osoby se specifickými potřebami, 9/316

GEC, Tomáš:
viz MELICHAR, Marek, 4/123

GIEBISCH, Roman:
Novela zákona o ochraně osobních údajů, 10/348 • ZE SVĚTA, 1/39 • 2/79 • 3/119 • 4/159 • 5/199 • 6/239 • 7–8/296 • 9/339 • 10/379 • 11/419 • 12/460

HANÁČKOVÁ, Hana – ČAPOVÁ, Miroslava:
Za všechno může povodeň..., 2/66 • Sto tisíc příznivců Noci s Andersenem, 5/184

HANČAROVÁ, Eugenie:
Výstava slabikářů v Rožďalovicích, 11/393

HEMOLA, Hanuše:
Dáma českého knihovnictví odešla, 1/24

HORÁČKOVÁ, Šarlota Ema:
Zorný úhel..., 7–8/287

HOUŠKOVÁ, Klára:
Knižní kartičky, 12/458

HOUŠKOVÁ, Zlata:
Knihovny a senioři, 3/92 • Kamarádky knihovny 2016, 7–8/254

HRBKOVÁ, Alice:
A perly se loví dál... (slovo autorky hry), 7–8/250

HRBKOVÁ, Jana:
V Lounech se děti nenudí, 4/153

HRUŠKOVÁ, Monika:
NOVINKY KNIHOVNICKÉ LITERATURY 1/40 • 2/80 • 3/120 • 4/160 • 5/200 • 6/240 • 7–8/298 • 9/340 • 10/380 • 11/420 • 12/464

HŮLEK, Julius:
IAML – důležitá platforma mezinárodní spolupráce hudebních knihoven, 12/425

HUŠKOVÁ, Michaela:
„Živé knihy“ pro studenty, 10/361

JANOŠKOVÁ, Kateřina:
Beatlemánie v Čechách (pohledem sběratele Antonína Janoty), 7–8/272 • Texty a šansony zněly pod širým nebem, 10/366

JANSOVÁ, Linda:
Jak zřídit v knihovně tvůrčí prostor, 12/456

JELÍNKOVÁ, Andrea:
Za balony do knihovny, 5/192

KÁDNEROVÁ, Jiřina:
BBB – Bibliografové v Banské Bystrici, 3/102 • Roz-

hovor s Mgr. Evou Svobodovou, ředitelkou Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové (1. část), 12/431

KAŇKA, Jan:
Konference Elektronické služby knihoven počtvrté, 10/364

KLUSOŇ, Jiří:
Bibliobox z pohledu práva, 11/390

KODÝMOVÁ, Milena:
Setkávání na pomezí, 2/68

KONVALINKOVÁ, Blanka:
Sekce SDRUK ČR pro regionální funkce se představuje, 7–8/268

KONVALINKOVÁ, Blanka – KRÍČEK, Václav:
Digitalizace v Krajské vědecké knihovně v Liberci, 4/128

KOŠKOVÁ, Alice:
Suk – čteme všichni 2016, 6/219

KOŠKOVÁ, Alice – PETROVIČOVÁ, Marcela:
Vzpomínka na Janu Klimešovou, 1/18

KRATOCHVÍLOVÁ, Monika:
Podpora rozvoje obecních knihoven v Jihomoravském kraji, 12/450

KRČMA, Jan:
Audioknihy čtenářů fryštácké knihovny na YouTube, 2/65

KROUPOVÁ, Ilona:
Elixír pro dětské oddělení v Rožnově pod Radhoštěm, 10/370

KRŮČKOVÁ, Jana:
viz DRAVOVÁ, Monika, 2/63

KRÍČEK, Václav:
viz KONVALINKOVÁ, Blanka, 4/128

KRÍŽOVÁ, Blanka:
Beseda dětí se spisovatelkou, 7–8/285

KUBÍČEK, Jaromír:
Tři pohledy na 120 let, 12/455

KÚHNOVÁ, Markéta:
Cesta do neznáma, 7–8/286

KVÍTEK, Martin (qui):
Broumovsko a Policko v literatuře, 4/148 • Knižní budky aneb Jak doplňovat fondy odborných knihoven, 7–8/288

KYCLOVÁ, Jitka:
Seznamy doporučované četby pro děti, 7–8/251

KYCLOVÁ, Jitka – OBRDLÍKOVÁ, Kristýna:
Jak se loví perly v knihovně?, 7–8/247

LIŠOVSKÁ, Pavlína:
Čtení dětí a čtenářská gramotnost, 7–8/243 • Centrum dětského čtenářství, 7–8/246 • Děsivá záležitost, nebo dobrý pomocník?, 9/326

LOPUŠANOVÁ, Monika:
(Nový) knihovní zákon Slovenské republiky, 5/193

LOVECKÁ, Věra:
Nová knihovna pro děti v Uherském Brodu, 7–8/253

MACHÁTOVÁ, Xenie:
viz ADAMOVI, Kateřina, 12/459

MACHKOVÁ, Zdeňka:
Projekt Česká knihovna, 11/408

MALÁ, Radmila:
Dobrovolnictví v českých knihovnách, 9/303 • Dobrovolnictví v zahraničních knihovnách, 9/309

MANOUŠKOVÁ, Zdenka – ŠTĚPÁNOVÁ, Bedřiška:
Centrální adresář knihoven a informačních institucí dnes, 4/143

MATĚJČKOVÁ, Hana:
Metodičky a metodici – donkichoti v terénu, 1/32

MATUŠÍK, Zdeněk:
Soudní dvůr EU o elektronickém půjčování, 1/30 • Nový autorský zákon a knihovny, 7–8/265

MELICHAR, Marek – GEC, Tomáš:
Národní koncepce dlouhodobé ochrany digitálních dat v knihovnách, 4/123

MIKA, Jiří:
Pozdrav Aleši Brožkovi, 2/70

Ministerstvo kultury – Odbor umění, literatury a knihoven vyhláší výběrové dotační řízení pro rok 2018, 11/411

MORAVEC, Josef:
viz DENÁR, Michal, 2/57

NAGY, Petr:
Nad Hrabalovou tvorbou s badateli, spisovateli i samotným autorem, 4/146

NAVŘÁTILOVÁ, Jana:
Veřejné hudební knihovny, 12/423

NECHVÁTAL, Jiří:
Projekt *Obálkyknih.cz*, 4/140

Noc s Andersenem, 2017, 3/107

OBRDLÍKOVÁ, Kristýna:
viz KYCLOVÁ, Jitka, 7–8/247

OKROUHLÍKOVÁ, Jarmila:
Vzpomínka na doktora Evžena Lukeše (1925–2017), 11/410

ONDRICHOVÁ, Věra:
Pohádka jedenáct: Strategie komunikace, 2/72 • Mluvit řečí hodnot, 6/234 • Neuvěřitelný příběh knihovny v Birminghamu, 7–8/282 • Hájit knihovnictví jako celek, 11/403

ONDRICHOVÁ, Věra – ŠIMOVÁ, Kateřina:
Propagace v novinách aneb Co novinář potřebuje, 3/112

ORAVOVÁ, Monika – KRŮČKOVÁ, Jana:
Deskové hry do vědecké knihovny patří!, 2/63

PETROVIČOVÁ, Marcela
viz KOŠKOVÁ Alice, 1/18

PETRUŽELKOVÁ, Alena – BĚHALOVÁ, Štěpánka:
Od Teplic do Hradce Králové (1973–2016): Z počátků spolupráce knihovníků muzeí a galerií, 3/94

PILLEROVÁ, Vladana:
O roli knihoven v budoucnosti, 6/221 • Kluby pro děti a mládež CoderDojo v knihovnách, 10/368

PILLEROVÁ, Vladana:
viz RICHTER, Vít, 3/83 • 4/130

PILLEROVÁ, Vladana:
viz SMETANOVÁ, Dana, 1/14 • 6/215

PÍSKOVÁ, Milada:
Životní jubileum Evy Ryšavé, 4/149 • Z činnosti knihovny v Šumperku, 10/356

PROCHÁZKA, Jiří Walker – SMOLÍKOVÁ, Klára:
Proč vůbec psát?, 1/34 • Kdo mi bude vyprávět?, 2/73 • Slovo chycené v záznamu, 3/114 • Jak vzniká audiokniha?, 4/154 • Kde poslouchat audioknihy? Skoro všude..., 5/188 • Audioknihy na Světě knihy 2017 – kam se jen podíváš, 6/229 • Je audiofil lenošný, nebo prospěšný?, 7–8/291 • Nedorozumění s komiksem, 9/334 • S komiksem od pravěku do současnosti, 10/374 • Abeceda komiksu pro čtení i tvoření, 11/414 • Komiksové superhrdinové, 12/447

HANČAROVÁ, Eugenie:

Výstava slabikářů v Rožďalovicích, 11/393

JANOŠKOVÁ, Kateřina:

Beatlemánie v Čechách (pohledem sběratele Antonína Janoty), 7–8/272 • Texty a šansony zněly pod širým nebem, 10/366

KÁDNEROVÁ, Jiřina:

BBB – Bibliografové v Banské Bystrici, 3/102

KAŇKA, Jan:

Konference Elektronické služby knihoven počtvrté, 10/364

KOŠKOVÁ, Alice:

Suk – čteme všichni 2016, 6/218

KŘÍŽOVÁ, Blanka:

Beseda dětí se spisovatelkou, 7–8/285

PETRUŽELKOVÁ, Alena – BĚHALOVÁ, Štěpánka:

Od Teplic do Hradce Králové (1973–2016). Z počátků spolupráce knihovníků muzeí a galerií, 3/94

PILLEROVÁ, Vladana:

O roli knihoven v budoucnosti, 6/221

PÍSKOVÁ, Milada:

Z činnosti knihovny v Šumperku, 10/356

PRUCKOVÁ, Lenka:

Poprvé na světové konferenci IFLA, 10/362

RAŠKOVÁ, Petra:

Konference Do černého 2017 mířila na mladou generaci, 3/99

RYSNEROVÁ, Lucie:

Virtuální národní fonotéka v Olomouci, 4/139

SALÁTOVÁ, Renáta:

INFOS 2017, 7–8/270

SEYČKOVÁ, Zoja:

Česká národní skupina IAML, 7–8/278

STRAKA, Josef:

Žádný člověk není ostrov, 3/100

SZAFFNEROVÁ, Denisa:

Dvacátý šestý celostátní akviziční seminář: 1. část, 1/16 • 2. část, 2/60

ŠEDÁ, Marie:

Metodici v Olomouci aneb Nejsme v tom sami, 7–8/273 • Restart Městské knihovny v Novém Jičíně po požáru, 9/318

ŠEVČIKOVÁ, Petra:

Etika a etiketa v práci knihovníka, 6/220

ŠUDOMOVÁ, Miroslava:

Po stopách Zlatovlásky aneb výstava a edukační programy nejen pro nejmenší, 7–8/276

VLACH, Pavel:

Městská knihovna v Novém Jičíně, 9/321

VLKOVÁ, Pavla:

Setkávání knihovníků hudebních, 7–8/276

VORLOVÁ, Alžběta:

Císařovy nové šaty zdarma, 5/187

VYČÍTALOVÁ, Hana:

Deset let konference o šedé literatuře a repositářích, 10/367

WIMMEROVÁ, Daniela:

Setkání na zámku, 12/438

VÁLKA WALKEROVÝCH ANEB JAK VYZRÁT NA LITERÁRNÍ WORKSHOPY**PROCHÁZKA, Jiří Walker – SMOLÍKOVÁ, Klára:**

Proč vůbec psát?, 1/34 •

VYDÁVÁNÍ KNIH V ČR**CÍSAŘ, Jaroslav:**

Bilance vydávání knih v ČR v roce 2016: 2. část, 7–8/ 256 • 3. část, 9/331 • 4. část, 10/349

VYUŽITÍ NOVÝCH TECHNOLOGIÍ**DENÁR, Michal – MORAVEC, Josef:**

Systém Koha v prostředí regionálních knihoven, 2/57

MANOUŠKOVÁ, Zdenka – ŠTĚPÁNOVÁ, Bedřiška:

Centrální adresář knihoven a informačních institucí dnes, 4/143

NECHVÁTAL, Jiří:

Projekt Obálkyknih.cz, 4/140

VOJTÍŠEK, Vojtěch:

Trendům navzdory: e-knihy v Městské knihovně v Praze, 10/358

VOJTÍŠKOVÁ, Eva – VALIŠOVÁ, Edit:

Chvilí se zdržím – vítězný knihovnický klip Knihovny Jiřího Mahena, 9/328

ŽIŽALA, Martin:

„E-depozit“: elektronické publikace v Národní knihovně ČR. 1. část, 7–8/263 • 2. část, 10/360

VZDĚLÁVÁNÍ**DILHOFOVÁ, Adéla:**

Aktuální možnosti získání rekvalifikace v oboru knihovnictví, 10/372

Z ČINNOSTI PROFESNÍCH ORGANIZACÍ**KONVALINKOVÁ, Blanka:**

Sekce SDRUK ČR pro regionální funkce se představuje, 7–8/268

ZE SVĚTA**GIEBISCH, Roman:**

1/39 • 2/79 • 3/119 • 4/159 • 5/199 • 6/239 • 7–8/296 • 9/339 • 10/379 • 11/419 • 12/460

ZE ZAHRANIČÍ**LOPUŠANOVÁ, Monika:**

(Nový) knihovní zákon Slovenské republiky, 5/193

SEKAL, Jan:

Knihovny v Grenoblu, 1/38 • Současnost knihovnictví v Makedonii, 5/196 • Obrázky z eurometropole Štrasburku, 12/462

ŠIMSOVÁ, Sylva:

Problémy veřejných knihoven v Anglii pokračují, 2/78 • The Wiener Library – londýnská knihovna o holokaustu, 6/237 • „Postpravda“ a britské knihovny, 11/402

ŠKOP, Michal:

Knihovnici z Česka v polských knihovnách, 2/52

TRUHLÁ, Klára:

Knihy sblíží státy bývalé Jugoslávie, 3/118 • Staré maďarské knihovny, 10/377

Komiksové procházky Smolíkové a Procházky**Komiksoví superhrdinové**

Foto: Ladislav Svatoš

Přestože se milovníci komiksu často brání zjednodušenému tvrzení, že komiks se rovná obrázkovým příběhům o superhrdinech, mají v sobě právě tyto komiksy cosi esenciálního. Vypracované postavy v elastických trikotech disponující nadlidskými schopnostmi fascinují v současnosti nejen čtenáře, ale i filmové diváky. Superhrdinové vrostli natolik do popkultury, že je často obtížné dopátrat se jejich komiksových počátků.

- **Komiksový hrdina musí být čitelně definován postavou, úcesem, kostýmem či jiným atributem.**
- **Za prvního komiksového superhrdinu se považuje Superman, který se poprvé objevil v roce 1938.**

jako červená linka, detailně bude zobrazená na obálce, musí být rozpoznatelná i v případě, že se jen mihne v druhém plánu. Vše podstatné by měla mít stále s sebou. Komiksový hrdina musí být čitelně definován postavou, úcesem, kostýmem či jiným atributem.

Samozřejmě pro komiks platí – stejně jako v literatuře – těsné sepětí tří složek:

- postavy,
- prostředí,
- děje.

Hrdina

Vymyslet ústřední postavu příběhu obnáší definovat její psychologii, vztah k sobě samé i k okolí, promyslet její chování i způsob mluvy, rozhodnout se, zda bude v příběhu hrdinou, obětí, pozorovatelem či antihrdinou. V komiksu však klíčovou roli hlavního hrdiny umocňuje nezbytná vizualizace. Komiksovou postavu nelze jen načrtnout, bude procházet komiksovými panely

Superhrdinové Superman a Batman

Komiks nám naléhavěji než literární text prozrazuje, že postava příběhu není skutečný člověk, ale konstrukt, se kterým se však můžeme identifikovat a jehož příběh můžeme silně emotivně prožívat.

Za prvního komiksového superhrdinu se považuje Superman, který se poprvé objevil v roce 1938. Neževí se ze vzduchoprázdna; autoři Jerry Siegel a Joe Shuster jistě znali tehdy populární postavy s dvojitou identitou – Tarzana či Nicka Cartera. Rok po Supermanovi přichází na svět další ikonický hrdina Batman (1939), známý i pod svým druhým jménem The Dark Knight. Stvořili jej jedni z nejvýznamnějších komiksových tvůrců, Bob Kane a Bill Finger. Byl to jeden z komiksových hrdinů, který dostal do vínku velmi sympatickou vlastnost: Batman nezabývá své protivníky, byť by to byli ti nejzavilejší padouši.

Jméno a kostým superhrdinů – spojené nádoby

Superhrdinové, které znají snad všichni mladí čtenáři, bývají již na první pohled něčím výjimeční. Často se vymykají svým oblečením, zejména maskou a kostýmem, případně dalšími, například technickými vychytávkami, které k nim patří.

Miliardář Bruce Wayne je Batmanem, tedy netopýřím mužem, i díky masce a netopýřímu plášti. Nezaměnitelný Superman v červeném plášti, modrém kostýmu s červeným S na hrudi se zase zcela skrývá, když se oblékne jako novinář Clark Kent. Pavoučí kluk Spider-Man se jmenuje v civilu Peter Parker a je žákem střední školy. Pro čtenáře je rozhodující, že superhrdina může být vlastně velmi nenápadný, že neohrožený bojovník za spravedlnost se může skrývat v úplně normálním teenagerovi. Jenže když v sobě hrdina superschopnosti objeví, musí se vypořádat i s obrovskou odpovědností, která k nim patří. Přímočaré komiksově příběhy se často nesou ve jménu obrany slabších, přátelství, silného vztahu k rodině a dalších veskrze kladných poselství.

Superhrdinové mají také schopnosti několika násobně přesahující lidské možnosti. Kromě dvojitou identity a výrazného kostýmu musí porazit protivníky, proti kterým obyčejní lidé selhávají. Původ těchto superschopností bývá různý: postava může pocházet z jiné planety, může disponovat pokročilými technologiemi, může se změnit díky ozáření, zásahu chemické látky, mutaci, vlivem kouzla nebo může rovnou jít o postavu mytologickou. Koneckonců komiksoví superhrdinové představují novodobou mytologii.

Není černé bez bílé

Postava v komiksu má stejně jako v literatuře svého protivníka a svého pomocníka, usiluje o další postavu či ji zachraňuje. Bývá tu postava, která uvádí děj do pohybu, a postava, která z celé akce nějakým způsobem profituje.

Jako protivníky kladných superhrdinů vymýšlejí komiksoví scenáristé rozličná monstra, šílené vědce či geniální zločince. Uhrančivý Joker, hazardér se životy Two Face nebo nadpřirozená démonická bytost Doomsday, což znamená Soudný den, jsou klasičtí komiksoví záporáci. Stejně jako v detektivce musíme mít zločince, v zamilovaném románu se neobejdeme bez někoho třetího, kdo vztah dvojice komplikuje, i v komiksových příbězích se vyskytuje záporný superpadouch, temná strana síly. Asi nejlépe to vystihl scenárista Temného rytíře, když vložil Jokerovi do úst tyto věty: *Kdybych nebyl, tak si mě musíš vymyslet. Musíš si mě stvořit. Jen díky mně jsi superhrdina. Máš s kým bojovat. Ale beze mne bys nebyl nic.*

Týmy superhrdinů a týmy padouchů

Většina superhrdinských komiksů funguje jako týmovky. Není tu tedy jediný hrdina (i když jeden z nich je zpravidla výrazný), ale celý tým hrdinů. Ať už je to *Fantastická čtyřka*, *X-men* nebo *Avengers*. I v našem nejslavnějším dětském komiksu *Čtyřlístek*, vydávaném od roku 1969, funguje skvělý tým. Vlastnosti a typy hrdinů mají k sobě blíž, než by se mohlo na první pohled zdát.

Čtyřlístek / Avengers

vynálezy, technologie:

- kocour *Myšpulín* / *Iron Man*

akční ženská hrdinka:

- pejsek *Fifinka* / *Black Widow*

nejsilnější z party, obr:

- prasátko *Bobík* / *Hulk*

skromný, ale šikovný hrdina:

- králík *Pinda* / *Hawkey*

Komiksová nakladatelství a jejich superhrdinové

Na světě dnes existují dvě nejvlivnější vydavatelství, která se věnují komiksům, DC Comics a Marvel. Zkusme se jen letmo podívat na to, který superhrdina patří do které vydavatelství

Foto: archiv autorů

Z komiksových dílny v MěK Sokolov (duben 2017)

stáje. V rozdělení komiksových postav se vyzná leckterý kluk, a z vlastní zkušenosti můžeme potvrdit, že kolikrát ještě lepší přehled mají dívky.

— DC Comics

DC bylo založeno již v roce 1934. Monumentální lesklá písmena DC znamenají zkratku Detective Comics. Název vznikl v době, kdy dnešní komiksoví ikony ještě neexistovaly. Vydavatelská společnost se tak jmenuje podle původního zaměření na detektivní příběhy, kriminální zápletky, svět kapsářů i mafiánů.

Asi nejznámější postavy komiksového universa jsou Superman a Batman, kteří coby superhrdinové mohou daleko lépe potírat bující zločin. K nim neodmyslitelně patří legendární ženská hrdinka Wonder Woman. Ze stáje DC pochází i nejznámější komiksový padouch Joker. Hrdinský tým ustanovený k zachraňování světa se jmenuje Justice League (Liga spravedlnosti) a v ní jsou i další postavy (Flesh, Aquaman aj.).

— Marvel

Další gigant světového komiksu vznikl v roce 1939. Vynecháme složitou historii a několik původních názvů vydavatelství (značka Marvel funguje až od roku 1961). Pokud fanouškovi komiksů řeknete jméno Stan Lee, tak se mu roztřesou kolena dojetím a nadšením. Tento dnes pětadesátiletý muž patří k nejvlivnějším tvůrcům a producentům světa komiksů. Stál také u zrodu největších hrdinů Marvelu.

První superhrdina Marvelu byl Kapitán Amerika, voják, který v jednom z prvních komiksů na titulní stránce rozbije nos Adolfu Hitlerovi. V šedesátých letech se pak přičítala vlna superhrdinů a týmů, které dnes zná skoro každý: Spiderman, Hulk, Iron Man, Black Widow, Thor a dalších asi dvacet. Nejslavnější jsou Avengers, X-Men nebo Fantastic Fours.

Pérák, český Batman

Možná je nám líto, že české prostředí tak výraznými superhrdinami nedisponuje. Není to tak úplně pravda. S jistou nadsázkou můžeme hned po Kapitánovi Americe za historicky čtvrtého superhrdinu považovat Péráka. Protože vznikl v Čechách, neví o něm okolní svět, ale dokonce ani mnozí Češi. Přitom jde o ikonickou postavu z období Protektorátu Čechy a Morava, kdy se mezi lidmi začala šířit legenda o tajemném hrdinovi, který bojuje proti nacistům i českým kolaborantům.

Záhadný muž v černé masce a se svítícíma očima mohl díky pružinám na botách skákat po vrcholcích střech či přes ulice, v jednom příběhu dokonce přeskočil i Vltavu. Zdrábně tak škodil Němcům, unášel lidi zatčené gestapem či vězněné v protektorátních vězeních. Také sabotoval německou válečnou výrobu.

Ačkoli byl Pérák pouze městskou legendou, lidé jej originálně přivedli k životu. Po Praze i jiných městech se navzdory přísným protektorátním nařízením objevovaly nápisy na zdech proti německé okupaci, které byly podepisovány jménem „Pérák“. A tak se na lov přízračného skákajícího muže dokonce zaměřily i protektorátní úřady a jejich ozbrojené složky. Superhrdina tak překonal svůj mytický původ.

Pérák původně vznikl jako postava lidového vyprávění a teprve po válce na téma českého superhrdiny vznikaly filmy, komiksy a knihy. V roce 1946 natočil národní umělec Jiří Trnka oceňovaný animovaný film *Pérák a SS*. Ve dvou komiksech (1988, 2001) se věnoval Pérákovi spisovatel Ondřej Neff. Na tento mýtus se dlouhodobě zaměřuje ve svých knihách a článcích i etnolog Petr Janeček.

Popkulturní odkazy

Přestože superhrdiny rozpozná i malé dítě, neznamená to, že většinová populace čte komiksy. Postavy vystoupily z komiksů a potkáváme je ve filmech, počítačových hrách, reklamách nebo jako součást designu. A jsou to často právě děti a mladí lidé, kteří těmito postavami žijí, a proto se mohou superhrdinové stát mostem nejen ke čtení komiksů, ale i čtení jako takovému, stejně jako k vlastní tvorbě.

JIŘÍ W. PROCHÁZKA

| jirka.walker28@gmail.com

KLÁRA SMOLÍKOVÁ

| klara.smolikova@tiscali.cz

Podpora rozvoje obecních knihoven v Jihomoravském kraji

V roce 2019 si připomeneme sté výročí prvního knihovního zákona, který zahájil novou etapu v rozvoji veřejného knihovnictví v Československé republice. Jeho zásluhou máme dodnes nejhustší síť knihoven na světě, což dokládá nejen úctyhodnou tradici čtenářství, ale také osvícenost představitelů měst a obcí, kteří si uvědomují, že veřejné knihovny jsou důležitou součástí kulturní infrastruktury, místem, které má potenciál pozitivně ovlivňovat život lidí v dané lokalitě.

Foto: archiv MZK v Brně

V obecní knihovně ve Valchově mají děti k dispozici interaktivní tabuli

Mezi kraji zaujímá jedno z předních míst v počtu knihoven Jihomoravský kraj, přičemž jejich největší počet se nachází v obcích do 3000 obyvatel (více jak 93 %). Zejména v menších obcích se však knihovny potýkají s nedostatečnými prostory, omezenými či žádnými prostředky na nákup knihovního fondu a mnohdy zastaralým vybavením.

Na jaře 2016 iniciovala Národní knihovna ČR ve spolupráci s Moravskou zemskou knihovnou v Brně celostátní dotazníkové šetření *Průzkum prostorového a technického vybavení veřejných knihoven*, jehož výsledky přinesly alarmující zjištění zejména u knihoven v obcích do 5000 obyvatel (viz *Čtenář* 2017, roč. 69, č. 3, s. 83–87 a č. 4, s. 130–135). Pouze jedna pětina z nich disponuje dostatečným prostorovým zázemím.

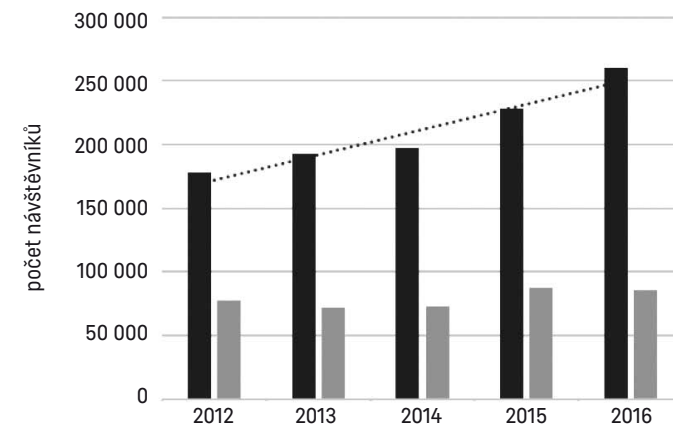
Také v případě knihoven v Jihomoravském kraji v obcích do 5000 obyvatel nepřinesl dotazníkový průzkum potěšující zjištění:

- až 43 % nemůže realizovat, či pouze v omezené míře, aktivity pro dětské návštěvníky,
- až 88 % nezaznamenalo v posledních dvaceti letech žádnou investiční akci,
- až 51 % nemá zajištěn bezbariérový přístup.

Na otázku, jaké prostory v knihovně postrádáte, bylo nejvíce alarmující zjištění chybějícího prostoru pro práci s dětmi (47 %), absence dětského koutku (39 %), omezených prostor pro půjčování (35 %) a pro kolektivní akce (35 %).

Je obecně známo, že prostředí má velký vliv na formování a utváření osobnosti a že patří mezi důležité faktory, které spolurozhodují o tom, jak se budeme v daném místě cítit a zda se do něj budeme rádi vracet. Pokud obecně deklarujeme knihovny jako důležitá místa podporující rozvoj čtenářství, nelze odhlížet od prostředí, v jakém se tato klíčová dovednost rozvíjí a bude rozvíjet. Finanční rozpočty většiny obcí neumožňují vyčlenit dostatek prostředků na obnovu a modernizaci knihoven, ačkoli právě knihovny bývají v mnoha případech jediným obecním kulturním zařízením.

NÁVŠTĚVNÍCI KULTURNÍCH A VZDĚLÁVACÍCH AKCÍ V KNIHOVNÁCH JIHMORAVSKÉHO KRAJE V LETECH 2012–2016

	2012	2013	2014	2015	2016
■ Návštěvníci kulturních akcí	178 587	192 932	197 468	228 605	260 193
■ Návštěvníci vzdělávacích akcí	77 361	71 952	73 375	87 455	85 789

S příkladným počinem hodným následování přišel v roce 2016 Jihomoravský kraj, který vyhlásil v rámci dotačního *Programu rozvoje venkova Jihomoravského kraje* nový dotační titul pro obecní knihovny v obcích do 3000 obyvatel. V mezikrajském srovnání se jedná o výjimečnou podporu veřejných obecních knihoven, které tak dostaly po několika letech šanci modernizovat svoje interiéry a stát se oblíbenými a vyhledávanými místy.

V roce 2016 bylo schváleno 142 žádostí v celkovém objemu 5,047 milionu korun. Také v roce 2017 vyčlenil Jihomoravský kraj na tento dotační titul 5 milionů korun. Mezi uznatelné výdaje mohli žadatelé zahrnout například počítačové vybavení, čtečky, tiskárny, skenery, rozmnožovací stroje, softwarové vybavení, mobiliář a regály. Oproti předcházejícímu roku nebyla zařazena položka na drobné stavební práce zahrnující například výmalbu, což mohlo být důvodem menšího počtu žadatelů i nižší požadované částky.

Mezi přednosti vyhlášeného dotačního titulu patří možnost opakovaného podávání žádostí, čehož v letošním roce využilo až 40 % žadatelů. Další výhodou je možnost podání další žádosti v některém z ostatních pěti vyhlášených dotačních titulů v rámci *Programu rozvoje venkova*.

K častým argumentům proti investičním i neinvestičním výdajům na modernizaci knihoven je pokles výpůjček a návštěvnosti knihoven. Pokles fyzických návštěv v knihovnách a pokles fyzických výpůjček patří obecně k celosvětovým trendům. Neplatí však v případě, kdy začneme sledovat

návštěvnost po dílčích entitách. S postupnou proměnou knihoven v komunitní a vzdělávací centra lze zaznamenat početní nárůst návštěvníků kulturních a vzdělávacích akcí, který má vzestupnou tendenci, a s ohledem na vzrůstající požadavky uživatelů, kteří právem očekávají od svých knihoven nabídku vzdělávacích volnočasových aktivit, lze očekávat jejich nárůst i do budoucna.

Mezi žadateli byl zájem o vyhlášený dotační titul zejména ze strany obcí do 1000 obyvatel, přesto jsou mezi žadateli také obce do 3000 obyvatel. Žadatelé v obcích 1001–3000 obyvatel: 2016 – 29 žádostí; 2017 – 36 žádostí.

Za první dva roky využilo dotační titul *Obecní knihovny* celkem 244 obcí, což zatím není ani polovina oprávněných potenciálních žadatelů (v roce 2016: 22,6 % obcí a v roce 2017: 16,2 % obcí do 3000 obyvatel). Jedním z žadatelů, kteří o vyhlášený dotační titul žádali opakovaně, byl také městys Křtiny. Zásluhou krajské dotace a s přispěním obce se podařilo vybudovat knihovnu, která v letošním roce obdržela prestižní ocenění Ministerstva kultury ČR Knihovna roku 2017. V historii soutěže se jedná již o třetí knihovnu v Jihomoravském kraji, která toto významné ocenění obdržela.

Jihomoravský kraj může být právem hrdý na svoje obecní knihovny, které se tak s podporou krajských finančních prostředků stávají moderními komunitními a vzdělávacími centry svých měst a obcí.

MONIKA KRATOCHVÍLOVÁ

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

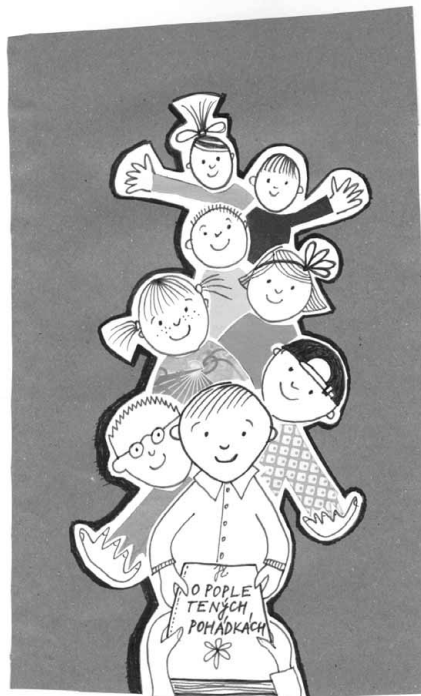
Pohádkové čtení o knihovnách

Knížky plné pohádek nejsou dětským čtenářům ani dospělým neznámé. Ale pohádky o knížkách, písmenkách nebo dokonce knihovnách? To je něco jiného! Ponořte se do poutavých příběhů, jejichž hlavní hrdinky odvážně šustí papírem, ale také mají své touhy a sny, lesklé i křehké jako papír sám. Moderní pohádkové příběhy jsou určeny pro všechny zvědavé děti (ale i nedospělé dospělé, zejména knihovnice a knihomoly), jsou čtivé a jejich posláním je jednoduché – přilákat co nejvíce malých čtenářů i s rodiči do knihoven. Využití je mohou nejen knihovnici, ale také učitelé či vedoucí čtenářských kroužků, kteří je mohou pro oživení zapojit do své práce s dětským čtenářem (viz úkol na konci textu). Začtěte se do první z nich...

O popletených pohádkách

To zase bylo v knihovně jednou haló. Bude se malovat a dostaneme další nové regály, šířila se zpráva jako blesk mezi knížkami. A hned začaly typické ženské řeči. „*Já bych chtěla, abychom tu měli všude žlutou barvu, je veselá jako sluníčko a všem by se určitě líbila,*“ vykřikuje knížka ve žluté obálce. „*Kdepak, žlutá, brrrrr, ale modrá, ta je dobrá,*“ oponuje jí modrobílá sousedka. Mohutný fotbalový slovník se chytá naoko rozhořčeně za listy. „*Teda dámy, vy jste ale zahleděné do sebe, cožpak nevíte, že nejlepší je zelená?!*“ A prozpěvuje si: „*Zelená je tráva...*“

Jenže než vůbec dojde na nový kabátek knihovny, čeká je velké stěhování a z toho mají všichni tak trochu strach. Nejvíce starostí má paní knihovnice: jak ty svoje knížky zvládne přemístit? Vždyť je jich tolik! Celé tři tisíce, a to už je pěkné číslo... Marně si láme hlavu. Potřebuje dostat celou knihovnu na chvíli do vedlejší budovy, ale jak na to? Krabice, krabice, krabice – to bude ono, ale kde je takhle rychle sežene? Moc času totiž nemá a hlavně chce zase rychle pro svoje čtenáře otevřít. Přemýšlí takhle nahlas celý den v knihovně. „*Fujtajbl, zase krabice,*“ rozčilují se knížky, když to slyší. „*To zase budeme celé pomáchané a natlačené jedna na druhou bůhvíjak dlouho,*“ brblají si nespokojeně. Jenže – má snad někdo lepší nápad? „*Kdybychom tak měly nožičky, to by byla úleva, pěkně bychom si samy došly tam, kam potřebujeme, a nikdo by s námi*

Obr.: Jana Červínková

netřásl a nebouchal o zem v těžkých krabicích.“ Až takhle knížky fantazírují, protože stěhování se blíží milovými kroky. Mělo by začít už za týden. To znamená, že se knížky ještě sedmkrát pohodlně vyspí ve svých regálech a potom... Brrrr. Netěší se snad ani jedna z nich.

A paní knihovnice stále přemýšlí, o nápady většinou nemá nouzi, ale tentokrát se zdá, že to jinak nepůjde. Až tu najednou jí v hlavě zabliká myšlenka. Nejprve jen tak nenápadně vystrčí růžku, ale už je polapena a stává se z ní přímo výborný plán. Jmenuje se lidský had! Že jste se lekli? Ale ne, nebojte se, nikdo vám knížky nebude chtít spolknout jako obrovská kobra myšky, ani je nikdo nezaškrtní nebo neuštkne. Lidský had je úplně jiný. A paní knihovnice už běží do školy, ví, že tam najde spoustu pomocníků, kteří budou potřeba. Děti jsou nápadem nadšeny a ihned ochotně přislíbí pomoc. Ale jakou vlastně? Je to úplně jednoduché. To ony utvoří toho lidského hada, rozestavějí se ode dveří knihovny přes silnici až do druhé budovy tak, aby si mohly knížky lehce předávat, a takhle je všechny přestěhují! Panečku, není to geniální?

Nastal den D, všichni jsou nervózní, zda velké stěhování klapne. Přijdou opravdu všechny děti? Nenastane nějaký zádrhel? Podaří se jim vše do večera, než se setmí, nebo budou muset ještě pokračovat zítra? To všechno visí ve vzduchu. Nejvíce vyplašené jsou ale knížky. Vůbec si to nedovedou představit. Jak s nimi budou děti zacházet? Vždyť si je budou podávat z ruky do ruky v takovém tempu. A hlavně – nesmí přšet! Vše se jim míchá v hlavách. To už se ale v devět hodin ráno před knihovnou začnou scházet nedočkávané děti. „*To je nohou, to je rukou, vždyť to není had, ale stonožka, nebo dokonce tisícinožka,*“ šeptají si knížky a lehce přehánějí. Paní knihovnice zatím všechny pěkně rovná do řady: „*Ty Kubíku, ty půjdeš pěkně na začátek, budeš stát tady u regálů a jednu knížku po druhé brát z poliček. Hned ji pak předáš Jarmilce, ta ji dá Petříkovi, ten zase Adélce, Adélku střídá Janička a to už je na řadě Martínek...*“ Had, nebo vlastně stonožka, se částí těla ocitá za chvíli venku. Tam je připravena Zuzanka, Karlík, Pěta, Ládík a další a další nedočkávané ruce. A o kousek dále už se zase stonožka kroutí uvnitř druhé budovy, kde knížky naleznou svůj přechodný domov. Čeká tam Lenička, Milánek, Alenka, Evička, Kája a celý zbytek školáků. Na úplném konci stojí Klárka. Stonožka se vlní, celá barevná, podle toho, jaké má kdo zrovna tričko. To je tedy podívaná! Vede přes celou silnici a auta mají ten den nařizenu objížďku.

Jde se na to! Kubík bere opatrně do rukou první knížku a předává ji dále. A než bys řekl

švec, tak je knížka na konci u Klárky, která ji odkládá na druhé straně opatrně na zem. Na malých hromádkách tu knížky vše v pořádku přechkají. Fíííííha, to to frčí! Knížky se nestihnou ani leknout a už jsou na místě. Všichni mají radost, jak jde práce pěkně od ruky. Děti se smějí a ani po dvou hodinách nevypadají vůbec unavené. Přesto je čas na malou přestávku, protože jsou právě v polovině. Dostanou pití a svačinu, kterou jim vlastnoručně nachystala paní knihovnice. Po malém obědě zase hurá do práce. Kubík přistupuje k dalšímu regálu, tady jsou samé pohádky. Princezny a draci a vodníci s vílami, čerti s ježibabou – samá lepší společnost. Tak šup šup, také jich se stěhování týká.

Uprostřed naší stonožky čeká nedočkávané Zuzanka, právě ta má pohádky moc ráda a ví, že už musejí přijít na řadu. To už jí Martínek podává *Červenou Karkulku*, tu má ona snad nejraději. Zálibně knížku obrací v rukách a ani se jí nechce ji poslat dál. Jenže co čert v další pohádce nechtěl, Martínek si nevíšimne, že Zuzanka stále drží první knížku, a už jí předává další, a dokonce třetí pohádku. Zuzanka má najednou plnou náruč a... bum báb! Všechny knížky jsou na zemi. Zvedne se obláček prachu a na silnici se rozkašle Karkulka, čert a vodník. Při tom nárazu docela vypadli z knížek. Karkulka má bouli na čele, čert odřeně koleno a vodník natržený šos.

Zuzanka se ale rychle shýbá, aby škodu napravila. A tak pohádkové postavičky okamžitě naskáčou do knížek, aby také nezdržovaly. Bojí se si mohou pofoukat potom.

Až na tuhle malou nehodu všechno dopadlo dobře. Stihlo se vše, než se setmělo, a ještě s legrací. Skoro to byl zázrak, a tak se všichni domluvili, že až bude potřeba knížky přemístit zpět, zase se tady sejdou a pomohou.

Netrvalo to ani dva týdny a bylo to tu opět. Přes silnici se vlní veselá stonožka, hlavu a ocas má ale tentokrát obráceně. Knížky putují do zkrášené knihovny. Všichni jsou tak sehaní, že je tahle cesta snad ještě rychlejší. Za chvíli si v nových regálech hoví i pohádky.

Jediný, kdo nemá z celého pomáhání úplně dobrý pocit, je Zuzanka. Něco jí pořád vrtá hlavou. Když jí knížky upadly na zem, něco zahlédla... Něco, něco, co však nechce nikomu říct, než tomu sama přijde na kloub. Neváhá a hned druhý den po stěhování, kdy je knihovna opět

otevřena, si jde s průkazkou vypůjčit tři knížky. O *Červené Karkulce*, *U všech čertů a Vodníka Čepečka*. Večer si je chce v klidu přečíst. A ejhle, sotva otevře *Červenou Karkulku*, potvrdí se jí, co tušila! Na první stránce na ni vybafne vodník. Holčička v červených šatičkách se místo v lese prochází u rybníka a čert je v babiččině posteli, odkud vystrnadil vlka, který se zmateně potlouká v pekle. To je tedy nadělení! Zuzanka věděla, že se pohádky při tom nešťastném pádu pomíchaly. Jediná možnost, jak vše napravit, je knížky nechat otevřené celou noc, ale před spaním ještě příběhy odvyprávět, aby všichni věděli, kam patří.

Zuzanka si ale na všechny sama netroufne, a tak si bere na pomoc maminku. Ta je trošku překvapená, že si Zuzanka nechce číst sama a že chce navíc, aby maminka vyprávěla z paměti. Vždyť knížky jí leží u postele. Ale protože je to maminka, tak se příliš dlouho nevyptává a pouští se do vyprávění tří pohádek. Také někde zaváhá, ale to už jí Zuzanka s příběhem vypomůže a za chvíli mají převyprávěné všechny tři knížky. Zuzanka konečně může s klidem usnout. V noci nastává v pokojíčku velké hemžení a stěhování. Snad to všechno dobře dopadne...

Druhý den Zuzanka zaspí. Spalo se jí moc dobře, popletené pohádky už jí tolik netrápily, věděla, že udělala pro nápravu vše, co mohla. Po vyučování, než půjde knížky vrátit, ale stejně musí vše ještě pro jistotu zkontrolovat. A tak si zalézá do volné třídy a otevírá knížky. Může se radovat! Vodník už zase sedí u svého rybníčku, čert se spokojeně prohání v pekle, vlk se chystá sežrat babičku a lesem si to štráduje Karkulka. Hurááá! Je to tak, jak má být. Zuzance už nic nebrání v tom, aby knížky vrátila. V nové knihovně se jim určitě bude líbit a jednou se svému popletení určitě ještě zasmějí. A kdo ví, třeba vznikne úplně nový příběh. Bude se jmenovat *O popletených pohádkách* a všechny postavičky se v něm sejdou najednou.

LENKA ŠIMKOVÁ | avokmis@seznam.cz

Úkol pro děti: Co říkáte, děti, nezkusíme nějaký takový příběh vymyslet? Najděte v knihovně pohádkové knížky a zkuste jejich hrdiny mezi sebou proházet. Můžete si vybrat klasické české pohádky nebo i ty zahraniční. Všimněte si při tom rozdílů, které mezi nimi jsou.

Neušlo nám

Den pro dětskou knihu 2017

V době, kdy jsme finišovali s prosincovým číslem *Čtenáře*, probíhal již 11. ročník celostátní akce, jejíž název je v titulku a kterou opět vyhlásil SKIP. Jako tradičně o první adventní sobotě. Letos probíhala ve znamení komiksu a jednoho z jeho hrdinů Barta Simpsona a pod patronací komiksového nakladatelství CREW. Zapojilo se více než sto knihoven. Knihovny, které projevíly zájem, obdržely již potřetí tzv. startovací balíčky, letos zdarma. Informaci o průběhu akce přineseme v příštím roce v prvních číslech jubilejního ročníku *Čtenáře*.

Už dnes však můžeme připomenout aktuální informaci, že SKIP vyhlásil 12. ročník akce na 1. 12. 2018.

Zaznamenal: **-JaC-**

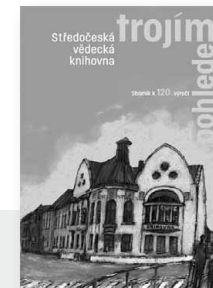
Do čísla přispěli

Mgr. Kateřina Adamová – Vědecká knihovna v Olomouci ■ **Mgr. Michal Denár** – Městská knihovna Česká Třebová ■ **Bc. Blanka Ellederová** – Městská knihovna v Praze ■ **Mgr. Klára Houšková** – Městská knihovna Neratovice ■ **PhDr. Julius Hůlek** – Národní knihovna ČR ■ **PhDr. Linda Jansová, Ph.D.** – Národní knihovna ČR ■ **PhDr. Jiřina Kádnerová** – emeritní ředitelka Středočeské vědecké knihovny v Kladně ■ **Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová** – Moravská zemská knihovna ■ **Doc. PhDr. Jaromír Kubíček, CSc.** – emeritní ředitel Moravské zemské knihovny ■ **PhDr. Xenie Machátová** – Vědecká knihovna v Olomouci ■ **Mgr. Jana Navrátilová** – Městská knihovna v Praze ■ **Jiří Walker Procházka** – spisovatel, scenárista ■ **Jan Sekal** – Francouzská národní knihovna ■ **Mgr. Zoja Seyčková** – Institut Bohuslava Martinů ■ **Mgr. Klára Smolíková** – spisovatelka, scenáristka a lektorka ■ **Mgr. Lenka Šimková** – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ■ **Mgr. Miroslava Šudomová** – Památník písemnictví na Moravě, Rajhrad ■ **Daniela Wimmerová** – Sekce pro veřejné knihovny SKIP ČR

Recenze

Tři pohledy na 120 let

Středočeská vědecká knihovna trojím pohledem: sborník k 120. výročí. Kladno: Středočeská vědecká knihovna, 2017. 173 s. ISBN 978-80-85191-53-0.

Pohled čtenářský

Ty tři pohledy, jak napovídá název, jsou: čtenářský, knihovnický a historický. Nejzajímavější příspěvky najdeme od osmi čtenářů, kteří se díky výpůjčkám z knihovny nechali inspirovat ve svém životě. Tak to vyjádřil autor literatury faktu Jiří Kovařík, který se svým dílem zaměřil na vojenskou historii. Podobně spisovatele Josefa Dolejšího ovlivnila ve výběru knihovnice Věra Kádnerová, textaře Josefa Fouska zase knihovník Jaromír Mariánek. I ze vzpomínek historika a kladenského rodáka Vlastimila Vondrušky a ředitele kladenského muzea Zdeňka Kuchyňky cítíme, jak hlubokou stopu v jejich životě knihovna nechala.

Upřímný vztah ke knihám vyjádřil i někdejší primátor Kladna Dan Jiránek. Z nejmladší generace Jan Červený, který se v současnosti podílí na architektonické úpravě prostor knihovny, a kulturní všeuměl a šéf malého kladenského nakladatelství Roman Hájek.

Pohled knihovnický

V pohledu knihovnickém dostali prostor bývalí ředitelé. Poměrně krátce prošel touto funkcí Josef Muzikář, který připomenul zlomová léta 1987 až 1990. Jeho nástupkyně Jiřina Kádnerová šla ve slépejích své maminky. Pracovala zde od roku 1966 a od roku 1990 knihovnu 22 let řídila. Snažila se co nejstručněji zachytit svůj podíl na bibliografické práci knihovny, ale také třeba vztah k dálkovým pochodům. Zavzpomínala na dobu, kdy zřizovatelem knihovny bylo v letech 1991–2001 ministerstvo kultury. Tehdy knihovna převzala vydávání časopisu *Čtenář*. Co všechno se ovšem za jejího ředitelování podařilo, najdeme až v části historické. Kratšími vzpomínkami přispěly ještě bibliografka Eva Nová, metodička Věra Přibyllová a redaktorky *Čtenáře* Hana Jirkalová a Lenka Šimková.

Pohled historický

Historickou část zpracovali Jiří Mika a Vladimíra Švorcová. Své počátky spojuje knihovna se spolkem nazvaným Lidová knihovna v Kladně, který pražské místodržitelství schválilo 19. března 1897 a město Kladno převzalo do své správy po čtyřech letech. Po vydání zákona o veřejných knihovnách obecních se městská knihovna profesionalizovala a získala přijatelnější umístění. Také rozšiřovala své pole působnosti – v roce 1952 se stala okresní, v roce 1963 krajskou a dostala vlastní budovu, ve které sídlí dosud. Starala se také o krajský systém knihoven. Autoři vystihli organizační i obsahové pojetí knihovnické práce ústřední knihovny i jejích poboček ve městě, reflektují potřebné změny v souvislosti s rozvojem služeb i knihovního fondu a připomínají nejvýznamnější akce, kterými knihovna přispěla ke kulturním aktivitám města i kraje. V chronologickém sledu událostí se prolínají služby knihovny, zavádění automatizace, pořádání kulturních akcí, rekonstrukce prostor, tvorba knihovního fondu, organizační změny v řízení.

Mezníkem bylo ovšem rozdělení instituce, když město Kladno zřídilo v roce 2002 samostatnou městskou knihovnu a některé provozovny od Středočeské vědecké knihovny převzalo. Těžiště historického výkladu spočívá v nejnovější době již proto, že k dřívějším jubileím již několik publikací o knihovně vyšlo. Na závěr připojil Zdeněk Pospíšil stručnou historii budovy, ve které má knihovna své sídlo.

Závěrem

Jubilejní sborník zaujme také komorní grafickou úpravou a množstvím ilustrací. Dokládá nejen vývoj českého knihovnictví, ale je zejména ukázkou dobré práce jedné velké české knihovny.

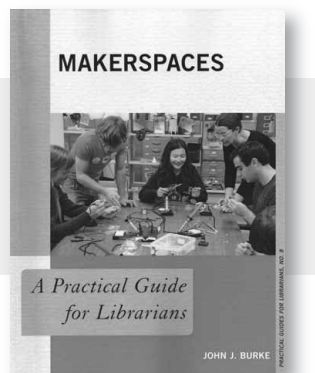
JAROMÍR KUBÍČEK

| kubicek.jaromir@gmail.com

Jak zřídit v knihovně tvůrčí prostor

BURKE, John J. *Makerspaces: a practical guide for librarians* [Dílno: praktický průvodce pro knihovníky]. Lanham; Boulder; New York; Toronto; Plymouth, UK: Rowman & Littlefield, [2014]. xix, 183 stran. Practical guides for librarians; no. 8. ISBN 978-1-4422-2967-9.

Publikace je, jak její název naznačuje, praktickou příručkou pro knihovníky, kteří ve své knihovně uvažují o zřízení dílny (či – přeložíme-li anglický výraz *makerspace* doslovně – tvůrčího prostoru) nebo ji již mají a zvažují, jakým směrem ji dál rozvíjet.

Obsah se – vedle řady dalších zdrojů – opírá o výsledky ankety o dílnách v prostředí knihoven, která se uskutečnila v roce 2013 a zúčastnilo se jí 143 knihoven. Ve 109 případech se jednalo o knihovny, které dílnu již provozují nebo ji plánují provozovat. Dotazník vyplnily především knihovny z USA; pouze několik respondentů pocházelo z jiných zemí (z Evropy bylo zastoupeno Dánsko, Nizozemsko a Spojené království). Zapojilo se více než 50 veřejných knihoven, téměř 40 akademických, několik školních a jiných knihoven. Již z této typologie je na první pohled patrné, že dílnu lze úspěšně provozovat v nejrůznějších knihovnách. Téměř v polovině případů byla dílna do doby konání ankety v provozu ne celý rok.

Jako zdroj financí na zřízení knihovny byl nejčastěji uváděn její rozpočet, granty a dále dary a doplňkové finance od zřizovatele. Z hlediska vybavení byly nejčastěji zmiňovány počítačové stanice, 3D tiskárny, nástroje na úpravu fotografií a videa, na programování, na uměleckou a řemeslnou činnost, na převod papírových fotografií do digitální podoby, na tvorbu webu nebo online portfolia, na nahrávání hudby, 3D modelování a také stavebnice Arduino či malé počítače Raspberry Pi. Při výběru vybavení (technologií)

většina knihoven vycházela ze zkušeností jiných knihoven a z návrhů učitelů či uživatelů. Pokud v dílnách probíhaly vzdělávací akce, většinou je vedli pracovníci knihoven a dobrovolníci, vzácněji externí školitelé.

Podrobněji jsou představeny dílny ze sedmácti knihoven zapojených do ankety. Výhodou je skutečnost, že všechny profily dílen mají stejnou strukturu, a tak bylo možné snadno porovnat odpovědi na tutéž otázku a udělat si obrázek o tom, zda je daný postup, názor apod. obvyklý, nebo spíše ojedinělý.

Jednalo se o odpovědi na sedm otázek:

- Jak vaše dílna vznikla?
- Kdo ji využívá?
- Jak ji propagujete?
- Co obsahuje?
- Jak zjišťujete, co je v oblasti tvorby nového?
- Co plánujete na příští rok?
- Co byste poradili těm, kteří se dílnu teprve chystají zřídit?

Kniha má celkem dvanáct hlavních kapitol. První z nich uvádí do problematiky – autor se v ní zamýšlí nad tím, jak může knihovna fungovat jako prostor pro tvorbu a spolupráci. Sdílení nástrojů a poskytnutí prostoru pro vzájemnou inspiraci tvůrců se vnímá jako přirozené rozší-

ření základního poslání knihoven, tedy sdílení (zprostředkování) poznání.

Druhá kapitola přibližuje širší souvislosti – samotné tvůrčí hnutí a přístupy k tvoření. Je v ní zdůrazněno, že současný rozvoj tvůrčího hnutí nastal v souvislosti s rozšířením digitálních nástrojů a kultury sdílení.

Třetí kapitola nastiňuje, jak by knihovna, která chce zřídit dílnu, měla postupovat. Ve čtvrté čtenáři zjistí, jak nejlépe rozhodnout o tom, na co by dílna v dané knihovně měla být zaměřena. Obě tyto kapitoly spojuje stejná základní myšlenka – dílnu je třeba pojmut tak, aby uživatele zaujala a skutečně ji využívali (dílna s drahým vybavením, která zeje prázdnotou, jistě není ideální).

Pátá kapitola přibližuje náklady, s nimiž je nutné počítat, chceme-li v knihovně dílnu zřídit a provozovat. Mimochodem v některých knihovnách se za využití dílny (popř. za účast na některých aktivitách) platí drobný poplatek, v jiných knihovnách je vše k dispozici zdarma.

Šestá kapitola seznamuje čtenáře s nástroji vhodnými pro zpracování zvuku, obrazu i jejich kombinace v podobě videa. Vyberou si z nich jak knihovny s omezenými finančními možnostmi, tak knihovny, jež naopak uživatelům chtějí umožnit práci s nástroji, které jsou pro většinu z nich finančně nedostupné.

Sedmá kapitola slouží jako přehled možných činností řemeslného a uměleckého charakteru: např. opětovné využití vyřazených věcí (tzv. upcycling), práce s papírem, kovem či dřevem, šití, pletení, háčkování, výroba šperků či keramiky. K tomu lze využít řadu nástrojů (číslicově řízené stroje, laserové řezačky, šicí stroje, velkoformátové tiskárny aj.).

V osmé kapitole najdou inspiraci knihovníci, kteří uvažují o zřízení dílny zaměřené na elektroniku, robotiku a programování. Podrobněji jsou představeny např. stavebnice Arduino, nástroj Makey Makey či počítač Raspberry Pi. S ohledem na prostředí knihoven se nabízí také např. tvorba elektronických knih.

Devátá kapitola názorně popisuje problematiku 3D tisku a vytváření prototypů. Jeho výhodou je mj. skutečnost, že na základě digitálního návrhu může přímo vzniknout fyzický výrobek. Nevýhodou je naopak obvykle delší doba samotného tisku (výjimkou není ani několik hodin až dní).

V desáté kapitole se naznačují méně obvyklé tvůrčí činnosti, které mohou být náplní dílen. Patří mezi ně vaření, půjčování nástrojů či semínek rostlin (zatímco původní nástroje se musejí vrátit, u semínek má naopak pokud možno jít o semínka z rostlin, které s využitím půjčených semínek vypěstoval přímo uživatel) nebo například činnosti spojené s počítačovou hrou Minecraft.

Jedenáctá kapitola shrnuje postupy vedoucí ke vzniku dílny. Někde mohou probíhat pouze jednotlivé tvůrčí aktivity, jinde se mohou rozvinout do podoby pravidelných setkání. Dalším stupněm se může stát nabídka materiálů pro tvorbu, event. vznik „čisté“ nebo dokonce i „špinavé“ laboratoře. Je však třeba mít na paměti, že ne vždy je – s ohledem na prostorové možnosti knihovny – žádoucí a možné, aby vznikly například dílny, v nichž se pracuje s kovem, dřevem či keramikou nebo v nichž je možné nahrávat hudbu. Pracovní nepořádek, hluk atd. by nikdy neměl obtěžovat ostatní uživatele knihovny.

V závěrečné dvanácté kapitole se autor publikace zamýšlí nad budoucností dílen v knihovnách. Teprve čas ukáže, zda budou v prostředí knihoven dlouhodobě vzkvétat. Zatím, jak se zdá, vhodně doplňují nabídku tradičně poskytovaných služeb a mohou přispívat ke vzdělávání i k rozvoji nejrůznějších dovedností jednotlivců (programovacích, řemeslných, uměleckých aj.).

V knize naleznete mj. seznam obrázků a tabulek, přehled profilů dílen začleněných do textu, bibliografii, rejstřík a přílohu s podrobnými výsledky ankety o provozování dílen v prostředí knihoven. Publikaci lze tedy číst jak vcelku, tak si z ní vybírat pouze potřebné části.

Kniha – byť odráží především americké prostředí – by mohla posloužit jako inspirace i pro české knihovny. V nich se totiž nepochybně již nyní řada tvůrčích aktivit realizuje. Určitým způsobem na tento trend reaguje i pražská pobočka Goethe-Institutu nově zřízenou Knihovnou věcí (<https://www.goethe.de/knihovnaveci>), neboť jednou z odnoží tvůrčího hnutí jsou i půjčovny věcí potřebných k tvoření. Do tvoření se zapojují i knihovníci jako jednotlivci. Svědčí o tom mj. skutečnost, že ve Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR již přibližně sedm let funguje Klub tvořivých knihovníků (<http://skipcr.cz/adborne-organy/klub-tvorivych-knihovniku>).

I u nás – stejně jako v zahraničí – vznikají dílny i mimo knihovny. Ovšem i jejich činnosti mohou být určitým způsobem spojeny s knihovnami a čtením. Dokládá to například dílna DIY Praha (<https://www.diypraha.cz/>) a workshop, jehož cílem je upravit několik telefonních budek do podoby tzv. knihobudek (<https://www.facebook.com/events/223141168187574/>).

Publikace může knihovnám posloužit jako užitečné vodítko ke zvýšení systematickosti těchto

tvůrčích činností nebo – pro knihovny, které v tomto směru dosud nepodnikly žádné kroky – k jejich zahájení. Jako inspirace jistě poslouží i magazín *Make*: (<http://makezine.com/>), web *Instructables* (<http://www.instructables.com/>) s pokyny pro tvorbu nejrůznějších věcí či příkladem úložiště 3D návrhů *Thingiverse* (<http://www.thingiverse.com/>). Právě tyto zdroje jsou v knize velmi často uváděny, což naznačuje, že se v praxi knihoven osvědčily.

LINDA JANSOVÁ | linda.janova@nkp.cz

Inspirace

Knižní kartičky

Z vlastní zkušenosti vím, že děti rády stále něco sbírají. Sama jsem nebyla jiná.

Chtěla bych vám proto dát tip na aktivitu s dětmi, kterou jsme vymysleli v Městské knihovně v Neratovicích a která je mezi dětmi oblíbená, a to tvorba, sbírání a vyměňování kartiček o knize, kterou přečetly. Osvědčil se nám malý formát 5 x 9 cm, kam se většinou kupodivu vejde ve zkratce vše, co děti potřebují o knize výtvarně vyjádřit, včetně uvedení jejího názvu a autora; dozadu na kartičku se každý její tvůrce podepíše. Zkušebně jsme je začali vyrábět ve čtenářském klubu. Děti to docela chytlo a hned si je začaly vyměňovat. Bavilo to i větší děti z 5.–6. tříd. Dokonce k nám pak zavítala jedna paní učitelka, které se nápad zalíbil a chce ho použít i ve třídě jako doplněk ke čtenářskému deníku.

Vymysleli jsme k tomu pár jednoduchých základních pravidel tak, aby hra děti neodradila, necítily se moc svazovány, ale bavila je:

1. Kartička musí být ručně vyrobená (každá je originál!) za použití nejrůznějších výtvarných technik, jako je např. koláž, mozaika apod.
2. Kartička je dílem dítěte, ne rodičů.
3. Kartička může být i na knihu, kterou má čtenář doma, a tak nemusí být nutně z knihovny.
4. Kontrolu kartičky provede knihovna. Její razítko na rubu pak potvrzuje, že zde byla zkontrolována, že kniha existuje a také je odsouhlasena

Obr.: archiv MěK v Neratovicích

výtvarná úroveň kartičky. Tím se zároveň zdůrazní role knihovny, protože odtud hra pochází!

5. Všechny kartičky si jsou rovny, ale v knihovně je třeba s citem rozlišit, jakou si s ní dal čtenář-autor práci.

Moje původní představa byla, že by se kartičky daly sbírat ve více knihovnách a třeba časem i uspořádat sběratelské burzy, nějaká výměnná setkání aj. Děti si tak kromě výtvarné a sběratelské aktivity mohou i vzájemně doporučovat knihy, které je zaujaly. Těším se na vaše případné ohlasy a názory. Budete-li mít další nápady na vylepšení téhle hry, podělte se, prosím, s námi!

KLÁRA HOUŠKOVÁ | k.houskova@centrum.cz

Osobnosti knižní kultury

Vzpomínka na PhDr. Marii Nádvorníkovou, csc. (1944–2017)

Jsou lidé, kteří projdou vašim životem a zapomenete na ně. Jsou ale lidé, kteří se vám navždy vryjí do paměti svou moudrostí, vzdělaností, pracovitostí, ale i skromností a vstřícností. A přesně takovou osobností byla PhDr. Marie Nádvorníková, CSc., která nás 23. října tohoto roku navždy opustila.

Pojďme si ji alespoň krátce připomenout. Marie Nádvorníková, za svobodna Riedlová, se narodila 4. července 1944 v Přerově. Již v průběhu vysokoškolského studia knihovnictví vykonávala odbornou praxi v olomoucké Státní vědecké knihovně (SVK), do které také po ukončení studia nastoupila. Začala se zde věnovat bibliografické činnosti, jíž zůstala věrná po celý svůj profesní život. Odborně spolupracovala zejména s Miroslavem Nádvorníkem, svým budoucím manželem a pozdějším ředitelem olomoucké univerzitní, později SVK, dnes Vědecké knihovny v Olomouci. Sestavila řadu informačních bibliografických soupisů, zejména regionálních bibliografií nejen severomoravského kraje, ale též celé Moravy. Nejvýznamnějším a nejrozsáhlejším soupisem, který sestavila ve spolupráci se Státní vědeckou knihovnou v Brně, se stala retrospektivní bibliografie *Moravika 19. století ve fondech SVK Olomouc a SVK Brno* v 11 svazcích. Publikovala též články o regionální bibliografii a důležitý post zastávala v subkomisi pro otázky národní a regionální bibliografie SK ČR.

Své dlouholeté působení v SVK přerušila Marie Nádvorníková tříletou pracovní aktivitou ve funkci náměstkyně ředitele pro služby v Okresní knihovně v Přerově. Poté se vrátila do Olomouce, kde pak více než dvacet let zastávala funkci ředitelky SVK. Kladla důraz na její rozvoj. Pod jejím vedením knihovna dostavěla depozitář a rekon-

struovala památkový objekt v centru Olomouce, v němž byly umístěny interní provozy knihovny a dočasně také ředitelství, postupně se začaly všechny odborné agendy převádět do elektronické podoby v informačním systému ALEPH. Marie Nádvorníková se mj. stala hlavní redaktorkou zpravodajů *Z knihovnické praxe* a *Knihovní obzor*. Ani v roli ředitelky však neopomíjela bibliografickou činnost. Na její podnět olomoucká knihovna započala se zpracováváním *Literární bibliografie současných severomoravských autorů*. Předmětem jejího zájmu byla též jmenná a kooperační katalogizace a retrospektivní konverze katalogů.

Svou profesi zúročila Marie Nádvorníková i při koncipování vysokoškolského studia na Masarykově univerzitě v Brně, kde navíc externě vyučovala knihovnické předměty. Za jejího působení navázala SVK spolupráci s drážďanskou Saskou zemskou knihovnou. Po odchodu do zaslouženého důchodu v roce 2003 se nadále věnovala bibliografii, účastnila se akcí Sekce pro bibliografii SDRUK ČR a zaměřovala se na zpracování olomouckých prvotisků. Na 11. knihovnické konferenci *Knihovny současnosti* jí byla předána prestižní medaile Zdeňka Václava Tobolky za rozvoj českého knihovnictví.

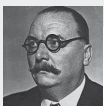
Paní dr. Nádvorníková nám zanechala odkaz, ke kterému dodnes vzhlížíme s obdivem a úctou. Ale nejen za to jí patří naše velké poděkování. Prokázala nám velkou čest, že jsme ji mohli poznat, že nám byly její dveře vždy otevřené a stala se i naším trpělivým rádcem a laskavou oporou.

KATEŘINA ADAMOVÁ

katerina.adamova@vkol.cz

XENIE MACHÁTOVÁ

xenie.machatova@vkol.cz

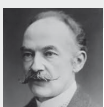

Před 130 lety, **1. 1. 1888**, se narodil **Eduard Bass** († 1946), český spisovatel a novinář, autor *Klapzubovy jedenáctky* a románové kroniky *Cirkus Humberto*, dobře známé z úspěšného televizního seriálu.

Před 140 lety, **6. 1. 1878**, se narodil americký básník a spisovatel **Carl Sandburg** († 1967), držitel dvou Pulitzerových cen (za poezii a za Lincolnovu biografii); česky vyšly výběry z básní *Dobré jitro, Ameriko, Ocel a dým* či *Pohádky z bramborových rádků*.

Před 110 lety, **9. 1. 1908**, se narodila francouzská spisovatelka **Simone de Beauvoir** († 1986), životní družka Jeana-Paula Sartra, mj. autorka klíčového románu o levicových intelektuálech *Mandarini*, za který získala Goncourtovu cenu, románů *Pozvaná a Krev těch druhých* či feministického spisu *Druhé pohlaví*.

Před 90 lety, **11. 1. 1928**, zemřel **Thomas Hardy** (* 1840), anglický prozaik a básník, autor naturalistických románů *Daleko od hlučícího davu, Rodákův návrat, Starosta cesterbridgeský, Tess z d'Urbervillů* a *Nebhláhý Juda*.

Před 390 lety, **12. 1. 1628**, se narodil francouzský spisovatel **Charles Perrault** († 1703), jehož literárně hodnotné převyprávění evropských pohádek, známé i z českého překladu, je dodnes živé.

Před 90 lety, **12. 1. 1928**, zemřel český spisovatel, básník, dramatik, novinář a překladatel **Rudolf Těsnohlídek** (* 1882), autor lyrické pohádky-bajky *Liška Bystrouška*, podle níž napsal Leoš Janáček operu *Příhody lišky Bystroušky*.

Před 20 lety, **12. 1. 1998**, zemřela **Libuše Moniková** (* 1945), česká prozaička a esejistka píšící německy, od roku 1971 žijící v Německu, autorka psychologických románů a novel *Újma, Pavana za mrtvou infantku, Fasáda, Zjasněná noc* a *Ledová tříšť a Esejů o Kafkovi*.

Před 120 lety, **14. 1. 1898**, zemřel anglický spisovatel, matematik a logik **Lewis Carroll** (* 27. 1. 1832), který napsal proslulou dvojdílnou knihu *Alenka v kraji divů a za zrcadlem* (česky též jako *Alenčina dobrodružství v říši divů a za zrcadlem*).

Před 85 lety, **16. 1. 1933**, se narodila americká spisovatelka a esejistka **Susan Sontagová** († 2004), jedna z nevlivnějších amerických intelektuálek druhé poloviny 20. století. Proslula zejména svými esejistickými knihami, z nichž česky vyšly *Nemoc jako metafora, AIDS a jeho metafory, O fotografii, S bolestí druhých před očima* a *Ve znamení Saturna*. Napsala také čtyři romány (za poslední z nich, *V Americe*, získala Národní knižní cenu; česky vyšla pouze historická romance *Vulkán*), soubor povídek, dvě divadelní hry a věnovala se též filmu.

Před 220 lety, **19. 1. 1798**, se narodil francouzský matematik a filozof **Auguste Comte** († 1857), zakladatel pozitivismu a jeden ze zakladatelů sociologie, autor spisů *Kurz pozitivní filozofie* či *Pojednání o sociologii*.

Před 150 lety, **19. 1. 1868**, se narodil **Gustav Meyrink** († 1932), německý spisovatel spjatý s Prahou, autor groteskních hrůzostrašných románů a novel, např. *Golem, Bílý dominikán, Zelená tvář* nebo *Valpuržina noc*.

Před 230 lety, **22. 1. 1788**, se narodil **George Gordon Byron** († 1824), anglický romantický básník, autor epických poem *Manfréd, Don Juan, Childe Haroldova pout* či *Vězeň chillonský*.

Před 80 lety, **25. 1. 1938**, se narodil **Vladimir Vysockij** († 1980), proslulý ruský herec, básník a písničkář; jeho texty vyšly česky např. v knihách *Atlanti drží nebe, Koně k nezkracení, Vladimír Vysockij, Zaklínač hadů* a *Pravda a lež*.

Před 60 lety, **25. 1. 1958**, se narodil italský spisovatel **Alessandro Baricco**, z jehož díla vyšly česky romány *Hrady hněvu, Oceán moře, Hedvábí* a *City*.

Před 150 lety, **28. 1. 1868**, zemřel rakouský spisovatel, malíř a pedagog **Adalbert Stifter** (* 1805 v Horní Plané na Šumavě), představitel *biedermeieru*, autor románů a povídek *Hrad bláznů, Horský křišťál, Pozdní léto, Z kroniky našeho rodu, Potomci, Vítek* a dalších děl.

Před 330 lety, **29. 1. 1688**, se narodil švédský přírodovědec a teosof **Emanuel Swedenborg** († 1772); česky z jeho díla vyšly např. spisy *Manželská láska, Nebeské město, Příběhy z duchovního světa, Božská prozřetelnost, Božská láska a moudrost* či *Nebe a peklo*.

Portréty archiv autora

Na příkladech australských veřejných knihoven zkoumají sociologové angažovanost a zapojení místní komunity při zlepšování služeb pro domorodé obyvatele. Služby knihoven jsou analyzovány za pomoci modelu angažovanosti komunity. Například vedoucí pracovníci veřejné knihovny v Alice Springs iniciovali projekty na zlepšení služeb pro uživatele aboriginálních knihoven. Výsledky zahrnovaly vytvoření sbírky znalostí domorodého obyvatelstva a ustanovení stálého místního úředníka pro knihovníky z řad členů městské rady. Ve druhém případě se projekt *Aboriginal and Torres Strait Islander* realizovaný v Canbeře zaměřil na propojení veřejných knihoven s komunitou Aboriginců. Z analýz vyplývá velký místní vliv autorit, což ovlivňuje udržitelnost jednotlivých aktivit. Ve veřejné knihovně v Alice Springs vykázal průzkum nerovnoměrné kulturní kompetence knihovníků, kteří i přesto poskytují kvalitní služby pro velkou část komunity. Průzkum naznačil, že komunita je ochotná být aktivnější a flexibilnější, než si knihovny uvědomují. Nepružnost knihovny naznačuje nedostatek povědomí o její kulturní roli a nedostatek kompetencí v této oblasti. Knihovny zapojené do projektu musí navrhnout další postup, který otevře dveře k širšímu zapojení celé komunity (nabízet cílený program, sledovat chyby a úspěchy, rozvíjet partnerství, budovat pocit sounáležitosti v komunitě a podporovat rozvoj kulturních kompetencí zaměstnanců). (*IFLA Journal – Volume 43, Number 3, October 2017, s. 288–301*)

Na slovenské konferenci TLib – Trendy v knižničnéj praxi se objevila zajímavá sekce „Knižničný inkubátor“ – fórum mladých knihovnicko-informačních specialistů jako platforma pro inspiraci, předávání zkušeností a navázání kontaktů pro spolupráci. Impulzem pro konferenci se stala polská konference z roku 2016, kterou organizovalo Fórum mladých knihovníků v Polsku. Knihovníci ve věku do 35 let si v sekci předávali informace a poznatky, které získali na konferencích, studijních cestách a výměnných pobytech. Rozhodně jde o efektivní způsob výměny zkušeností a motivování mladých. Byl zde představen inspirativní model

rozvoje spolupráce mladé generace knihovníků v Polsku – Fórum mladých knihovníků, které organizují a spolupracují na něm knihovníci do 35 let. Koná se každý rok na jiné téma a v jiném městě. V roce 2016 zorganizovalo 11. ročník fóra pět polských knihoven v Opole. Vedle knihovníků se ho zúčastnili i odborníci z jiných oblastí (fotograf a odborník na mobilní aplikace, specialista na sociální sítě, literární kritička a popularizátorka astronomie). Ti knihovníkům přiblížili možnost propagace a práci s uživatelem z jiné perspektivy. Do konference se aktivně zapojila i budoucí generace knihovníků – studenti knihovnicko-informačních věd, jejím výstupem byl také požadavek na kvalitní celoživotní vzdělávání knihovníků a na jejich aktivní účast na mezinárodních konferencích.

(*Kněžnica – ročník 18, číslo 2/2017, s. 27–29*)

Státní knihovna v Berlíně letos v červnu na konferenci připomenula Wilhelma von Humboldta, významného politika, lingvistu, zakladatele univerzit a příznivce knihoven, při příležitosti 250. výročí jeho narození. Ředitelka berlínské knihovny Barbara Schneider-Kempf ocenila jeho přínos jako reformátora knihoven, který ovlivnil především Královskou knihovnu v Berlíně – zasadil se o lepší financování nákupu knih a odborných časopisů. Situace Královské knihovny byla před 200 lety zoufalá. Akvizice v průběhu 18. století byla mizivá (např. po dobu šesti let nebyla zakoupena jediná kniha). Roku 1809 Wilhelm von Humboldt jako pracovník ministerstva vnitra na tuto katastrofální situaci upozornil. Uvědomil si, že právě založená univerzita v Berlíně potřebuje informační základnu a nemůže bez kvalitní knihovny existovat. Využil své politické kontakty, na základě kterých byl rozpočet knihovny navýšen téměř o polovinu. V Berlíně tehdy neexistovala samostatná univerzitní knihovna, ta byla založena s velmi nízkým rozpočtem až o 20 let později. Univerzitní funkce však zůstaly Královské knihovně i nadále a i dnes tvoří uživatele Státní knihovny v Berlíně ze tří čtvrtin právě studenti a akademičtí pracovníci. (*BibliotheksMagazin – Jahrgang 12, Ausgabe 36, Oktober 2017, s. 17–21*)

Obrázky z eurometropole Štrasburku

Štrasburk je historickou metropolí Alsaska, který v minulosti patřil střídavě k Německu a k Francii. V současnosti je sídlem Rady Evropy, Evropského soudu pro lidská práva a spolu s Bruslem i sídlem Evropského parlamentu, ale také sídlem knihoven a kulturních institucí...

Městská knihovna Štrasburk

Městská štrasburská knihovna patří k nejstarším ve Francii, vznikla ještě před Velkou francouzskou revolucí. Založil ji Jean-Daniel Schoepflin, významný činovník tamní protestantské univerzity. V roce 1765 odkázal městu 11 000 svazků své knihovny. Fond postupně doplňovaly dary a podstatně byl obohacen po revoluci, protože veškeré revoluční konfiskáty klášterních knihoven z okolí byly převedeny do jejího fondu.

Knihovna, původně zaměřená na filozofii a teologii, získává po roce 1830 stále více publikací z dalších oborů (z historie, literatury, filologie), a tak se okruh čtenářů rozšiřuje. V roce 1863 katalog obsahoval 300 000 svazků, 5000 inkunábulí, 1600 rukopisů. Při obléhání města německým vojskem v noci z 24. na 25. srpna 1870 však knihovna lehla popelem. O dva roky později městská rada založila novou knihovnu jako kontrapunkt k univerzitní knihovně ustavené Německou říší. Od 1887 do října 1975 sídlila v nevyhovující budově původně postavené pro lékařskou fakultu. Novou budovu knihovny navrhl architekt Paul Ziegler.

Postupně, se stoupajícím množstvím čtenářů, docházelo k decentralizaci a dnes je možné si opatřit čtenářský průkaz sdružující třicet knihoven téhle eurometropole: Bischheim, Blaesheim, Eckbolsheim, Eckwersheim, Eschau, Fegersheim, Holtzheim, Lampertheim, La Wantzenau, Lipsheim, Mundolsheim, Niederhausbergen, Oberhausbergen, Plobsheim, Reichstett, Souffelweyersheim, Štrasburk, Vendenheim, Wolfisheim... Čtenáři mají k dispozici necelý milion publikací.

Základní roční poplatek činí 8,4 eura; multimedialní s možností zapůjčení CD, DVD, BD (Blu-ray) pak 26 eur. Děti a mládež do šestnácti let mají služby knihovny zdarma. Stejně tak i učitelé a pracovníci ve školství, kteří pracují s mládeží. Polovinu zaplatíte, je-li vám méně než 26 let, jste studující, nezaměstnaný, důchodce či zaměstnanec evropských institucí nebo zapojených městských samospráv. U posledních uvedených kategorií platí sleva i pro manžele a manželky. Ostatně o sobotách je ve Štrasburku bezplatná i místní doprava!

Mediatéka Andrého Malrauxe

Mediatéka nese jméno významného spisovatele, kunsthistorika a politika Andrého Georgese Malrauxe (1901–1976). Decentralizoval francouzskou kulturu a dal impuls k zakládání kulturních institucí, jimž se dnes říká mediatéky.

Mediatéka se nachází na stejnojmenném poloostrově, v renovované industriální budově. Celý bývalý říční přístav – současní stavitelé ponechali na místě dva „alienoidní“ jeřáby – byl přizpůsoben kulturnímu a komerčnímu využití. Přestavba obří sýpky začala v roce 2006, trvala dva roky a celkové náklady dosáhly výše téměř 65 milionů eur. U průplavu hnízdí labutě a ve vodě plavou vydry.

Budova má celkem šest pater (pět otevřených pro veřejnost) a následující parametry: délka 135 m, šířka 22 m a výška 32 m; celková plocha činí 18 000 m². Je samozřejmě bezbariérová, počítá se i s nevidomými a hluchoněmými čtenáři. Poskytuje 1000 míst k sezení (navíc 100 míst s počítači), 120 míst v konferenčním sále, nachází se v ní kavárna

Budova Mediatéky Andrého Malrauxe...

s šedesáti místy a dva výstavní prostory. Z deseti kilometrů regálů si můžete vypůjčit 300 000 svazků a máte na výběr více než 500 titulů periodik z celého světa. Denně sem zavítá průměrně 2500 čtenářů. Z 34 550 držitelů čtenářského průkazu patří 33,25 % do věkové kategorie pod 20 let, 33,5 % čtenářů má od 20 do 34 let a zbývající třetina (33,25 %) je 35–86 let. Mezi uživateli mediatéky nalezneme příslušníky 147 národností; 20 000 z nich se během roku účastní kulturních akcí. Provoz budovy zajišťuje celkem 120 osob.

Noviny a časopisy si můžete číst i v křeslech (místní kavárna je ostatně na dohled), můžete se podívat na televizi, promítnout si film, poslouchat hudbu, hrát videohry. K tomu slouží – jsme přece ve Štrasburku – *gametisch*. Studovat můžete individuálně nebo ve skupině. Samozřejmostí jsou fotokopírky a tiskárny; Wi-Fi je v celé knihovně. Nezávládáte-li počítače a manipulaci s digitálními dokumenty, pomocí digitální mediace se také lecčemu přiučíte.

V přízemí je k dispozici tisk, první patro je určeno dětem a mládeži; zároveň tu naleznete i hudební a filmové oddělení. Ve druhém patře se nachází francouzská a zahraniční

...a její vstupní hala

literatura a prostory věnované výuce cizích jazyků. Třetí podlaží patří humanitním vědám, rukopisům, inkunábulím a vzácným tiskům od 10. do 20. století, včetně možnosti konzultací. Čtvrté patro je zaměřeno na vědu, páté na umění: od monografií přes komiksy, umělecké ilustrace po animované knihy. Vystavují se zde pravidelně i původní kresby. Tato mediatéka je jednou z několika v eurometropoli Štrasburk.

V městské mediatéce-artotéce Štrasburk-Neudorf je možné si zase půjčit výtvarná díla.

Text a foto **JAN SEKAL**, Paříž

jankeles@gmail.com

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

■ Libraries: traditions and innovations: papers from the Library History Seminar XIII / edited by Melanie A. Kimball and Katherine M. Wisser. [Knihovny: tradice a inovace: materiály ze 13. semináře Historie knihovny.] Berlin; Boston: De Gruyter Saur, 2017. 154 stran: ilustrace.

ISBN 978-3-11-044833-7 *Kdb 40.626*

■ Lietuvos bibliotekų 2015 m. statistika = Lithuanian library statistics 2015 / parengė Roberta Šurkutė. [Statistika litevských knihoven za rok 2015.] Vilnius: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2016. 194 stran: grafy, tabulky.

ISSN 1648-8601 *Kq H 107148*

■ NETZER, Michel. Les sciences en bibliothèque. [Věda v knihovně.] Paris: Electre - Éditions du Cercle de la Librairie, 2017. 303 stran. Collection Bibliothèque.

ISSN 0184-0886

ISBN 978-2-7654-1525-1 *Kfe 40.578*

Architektura knihoven

■ SCHIFF, Thomas R. The library book / introduction by Alberto Manguel. [Knihovny ve fotografii.] New York: Aperture Foundation, 2017. 231 stran: barevné ilustrace.

ISBN 978-1-59711-374-8 *Aa 40.566*

■ VALACH, Jaroslav a kol. Informační systém poškození památek: (ontologie a ochrana stavebního dědictví). Praha: Ústav teoretické a aplikované mechaniky, 2015. 111 stran: ilustrace (převážně barevné).

ISBN 978-80-86246-46-8 *Aac 9.918/B*

Organizace knihovnických fondů

■ SÖLLNER, Konstanze a Bernhard MITTERMAIER, hrsg. Praxishandbuch Open Access. [Příručka otevřeného přístupu.] Berlin; Boston: De Gruyter Saur, 2017. x, 352 stran: grafy, tabulky. De Gruyter Reference.

ISBN 978-3-11-049203-3 *Oaagb 40.628*

■ TOWER, Margie. Ten characteristics of quality indexes: confessions of an award-winning indexer / foreword by Kay Schlembach. [Deset charakteristik kvalitních rejstříků: zpověď oceněného indexátora.] Medford: Information Today, 2016. xi, 140 stran.

ISBN 978-1-57387-526-4 *Of 40.614*

Úplný přehled novinek najdete na adrese http://ipk.nkp.cz/?page=09_Okn/Prirustky.htm

Sítě knihoven

■ KNOCHE, Michael. Auf dem Weg zur Forschungsbibliothek: Studien aus der Herzogin Anna Amalia Bibliothek. [Na cestě k vědecké knihovně: studie z knihovny vévodkyně Anny Amálie.] Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann, 2016. 245 stran: ilustrace, portréty. Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie. Sonderbände, Sonderband 120.

ISSN 0514-6364

ISBN 978-3-465-04278-5 *Ti T 245498*

■ Výroční zpráva Vědecké knihovny v Olomouci za rok 2016 / sestavili Jitka Holásková a Miloš Korhoň. Olomouc: Vědecká knihovna v Olomouci, 2017. 59 stran: barevné ilustrace.

ISBN 978-80-7053-318-5 *Ta 9.930/B*

KNIOVĚDA

■ A history of the book in America. Volume 2, An extensive republic: print, culture, and society in the new nation, 1790-1840 / edited by Robert A. Gross and Mary Kelley. [Dějiny knihy v Americe. Díl 2. Velká země: tisk, kultura a společnost v novém národě, 1790-1840.] Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2010. xix, 697 stran: ilustrace, faksimile.

ISBN 978-0-8078-3339-1 *X 40.568*

INFORMATIKA

■ IBEKWE-SANJUAN, Fidelia a Thomas M. DOUSA, eds. Theories of information, communication and knowledge: a multidisciplinary approach. [Teorie informace, komunikace a znalostí: multidisciplinární přístup.] Dordrecht; Heidelberg; New York; London: Springer, 2014. vi, 331 stran: ilustrace. Studies in history and philosophy of science, vol. 34.

ISBN 978-94-007-6972-4 *Id 40.091*

■ Internet i sociokulturnyje transformacii v informacionnom obščestve: sbornik materialov meždunarodnoj konferencii (Južno-Sachalinsk, 8-12 sentjabrja 2013 g.) / sostaviteli Je. I. Kuz'min a A. V. Paršakova. [Internet a socio-kulturní transformace v informační společnosti. Materiály z mezinárodní konference. Južno-Sachalinsk, 8.-12. září 2013.] Moskva: Mežregionalnyj centr bibliotečnogo sotrudničestva, 2014. 315 stran, 24 stran obrazové přílohy: barevné ilustrace.

ISBN 978-5-91515-055-6 *Ife 40.038*

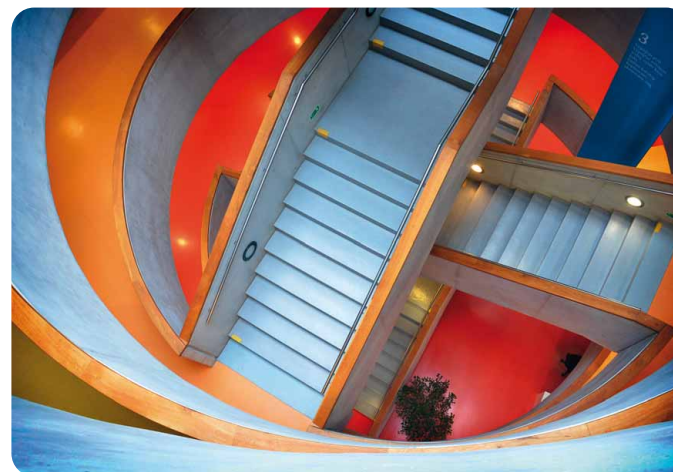

Obrázky z eurometropole Štrasburku s. 462-463

← **Mediatéka Andrého Malrauxe s jedním z ponechaných jeřábů před vchodem**

↓ **Pohled do interiéru Mediatéky Andrého Malrauxe**

Foto: Jan Sekal

Nepřetržitý sled změn aneb Byl tam i Fantomas s. 431-433

↑ **Pohled do interiéru nové budovy knihovny**

Foto: archiv SVK Hradec Králové

Podpora rozvoje obecních knihoven v Jihomoravském kraji

s. 450-451

← **Pohled do interiéru Knihovny v Úsobrně, Brno-venkov**

↓ **„Literární bidýlko“ v Knihovně městyse Křtiny – Knihovně roku 2017**

Foto: archiv MZK v Brně

Krásné vánoční svátky

a šťastný nový rok **2018** naplněný zdravím,
osobními i pracovními úspěchy

přeje

všem svým čtenářkám a čtenářům,
členkám a členům redakční rady,
autorkám a autorům,
spolupracovnicím a spolupracovníkům,
obchodním partnerům a příznivcům

na prahu 70 let existence časopisu

redakce **Čtenáře**

